

ISSN

0463-6309

Sieta

LIETUVIŲ MOTERŲ ŽURNALAS

1984

6

lapkritis
gruodis

TURINYS

O. Jonkaitytė	Neprotingųjų kelias	4
B. Buivydaitė	Pro vaikystės langą	6
V. Anysienė	O. Poškienė	11
S. Vilkauja	Mano pirmas darbas	17
• Knygos	A. Tyruolis — Mažųjų dienos	19
• Organizacinė veikla	A. Lukienė - LKMD sukaktis	21
• Moterys pasaulyje		23
• Sveikata	J. Prunskis — Vaistiniai augalai	24
• Madų ir grožio pasaulis		26
• Šeiminių kampelis	veda L. Murauskienė	28
• Atsiųsta paminėti		30

ILIUSTRACIJOS

B. Zalensas	Motina	3
V. Jurkūnas	Vainikas	4
D. Tarabildienė	Motina	5
K. Šimonis	Vaikystės Pasakos	7
K. Šimonis	Pasaka	10
T. Kulakauskas	Mergaitė	18

“MOTERIS” LIETUVIŲ MOTERŲ ŽURNALAS

1984 m. Nr. 6 (162)

NORA KULPAVIČIENĖ — *redaktorė*

S. GIRDAUSKIENĖ — *lituanistė*. **Z. DIDŽBALIENĖ** — *korektorė*

L. MURAUSKIENĖ — *skyriaus vedėja*

B. PABEDINSKIENĖ — *administratorė*, **R. STABAČINSKIENĖ** — *ekspeditorė*

L E I D Ž I A KANADOS LIETUVIŲ KATALIKŲ MOTERŲ DRAUGIJA

Redakcijos ir administracijos adresas: 1011 College St., Toronto, Ont. M6H 1A8, Canada

Spaudė Litho-Art Limited, 971 College St., Toronto, Ont. M6H 1A6

Prenumerata metams \$10.00, garbės prenumerata \$15.00, vieno numerio kaina — \$1.75

Viršelis — lietuviškas audinys.

Jei nėra kitaip susitarta, gautąją medžiagą, kaip straipsnius, nuotraukas ir kt. redakcija negrąžina ir taiso bei tvarko savo nuožiūra.

“MOTERIS” Lithuanian Women's Magazine. 1984 m. Nr. 6 (162)

Printed by Litho-Art Limited in Toronto, Ont.

moteris

1984

6 (162)

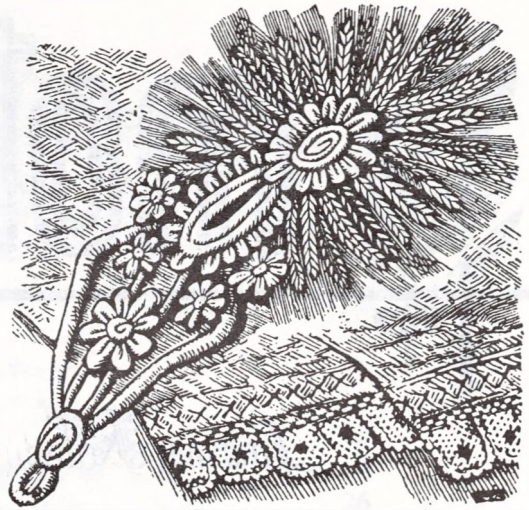

Linksmu Kaledu ir laimingu Naujų Metų!

NEPROTINGŲJŲ KELIAS

ONA JONKAITYTĖ

“... mes matėme jo žvaigždę...”

“... jie džiaugėsi labai dideliu džiaugsmu...”

Ilgiausią metų naktį užsidega Žvaigždė, ir Praktėje suvirksta Kūdikis. Angelai šaukia Piemenis, o Žvaigždė veda Karalius. Jie ateis, suklups prieš Naujagimį ir džiaugsis labai dideliu džiaugsmu, atidavę viską ir neprašę nieko. Ir taip daug amžių. Ir taip visoje žemėje.

Piemenys, jūs mums suprantami lyg broliai. Ir be angelų, tiesiog smalsumo vedami ir mes eitume pažiūrėti, kas ten įvyko. Bet jūs Trys, kaip įspėti jūsų paslaptį? Kas buvote jūs, kad turėjote laiko dairytis po žvaigždynus ir nestokojote aukso? Ką žinote apie tą, kurio gimimą skelbė Žvaigždės, ko tikėjotės už pasveikinimą? Kas gi buvote jūs? Karaliai? Seniai supratome, kad ne. Argi karalius taip neapdairiai paliktų sostą ir neverčiamas eitų kam nors nusilenkti! Išminčiai? Betgi kaip pavadinti išminčium tą, kuris lenkiasi silpnam ir auksą duoda neturtingam? Nevienos rasės, skirtingo amžiaus, greičiausia ir jūsų ištekčiai nebuvo vienodi, jei tokios nelygiavertės jūsų dovanos. Kas subūrė jus į vieną vilkstinę?

Protingu jūsų žygio nelabai pavadinsi. Bet kas išdrįs įtarti jus godumu, savanaudiškumu, intrigomis — tomis įpratinėmis karalių nuodėmėmis, nuo kurių visais amžiais kraujuoja žemė! Ak, jūs — žemės šviesa. Jūs — amžinojo ilgesio — rojaus palikimo — paveldėtojai.

Ir dėl to jūsų karavano pėdsakų neužpustys dykumos nei laiko smėlis. Visa žemė išraižyta jūsų kelių, ir niekada netrūksta tų, kurie jais eina.

Mielas mano, o tu pameni? — Ir mes stebėjome Žvaigždę. Jos ieškodami suradome vienas kitą. Aukso mes turėjome labai mažai — tik tiek, kiek jo reikia mūsų vardams įrašyti. Tačiau nesijautėme vargingi. Mūsų meilė — argi ne daugiau kaip smilkalas? Mažųjų kumštukai mūsų delnuose — argi nebrangiau už auksą? Laimingi kaip piemenys, turtingi lyg karaliai mesėjome sudėti savo dovanų į Naujagimio lopšį.

Ne, nesunku suprasti jus, Neprotingieji. Žvaigždė dega, jos šviesoje tokie maži vakarykščiai rūpesčiai, tokie aiškūs rytdienos planai. Paukščių praskris gyvenimas, mūsų kelias užsibaigs smėlio kauburėliu, taip, bet mūsų karavane liks, kas tęs kelią Žvaigždei vedami. Ne, nieko negali būti gražiau už neprotingųjų kelią!

* * *

Neprotingųjų kelias...

Savo tikslą jūs pasiekėte, Laimingieji. Suradote Kūdikį, atidavėte dovanas ir džiaugėtės labai dideliu džiaugsmu. Betgi jūsų kelias nesibaigė šituo džiaugsmu. Juk buvo kelias atgal — bežvaigždis, tuščiomis rankomis. Ar jums pakako Betliejaus dovanos — ramybės — likusioms gyvenimo dienoms?

Ar niekada nesigailėjote sugaišto laiko ir išėkvoto aukso? Ak, kad jūs ateitumėte pas savo kelio žmones, mes paklaustumė jus, ar visada tokie nelengvi Neprotingųjų keliai? Ar būna taip, kad nematai žvaigždės, suabejojai, ar iš viso ji kada buvo. Jautiesi lyg vaikas, išsigandęs ir paklydęs sutemose. Ir ką daryti tada, kai prarandi viską, nematai jokios išsigelbėjimo vilties, kai prislegia baisi teisybė — už tave kenčia kiti, patys mylimiausi . . .

Bet jūs šito greičiausiai nežinote. Juk jums kelionė pasisekė. Laimingu atsitiktinumu jūs išvengėte susidūrimo su Erodu ir išvengėte sunkaus pasirinkimo — išdavimo ar žūties. Kitiems taip nebuvo. Daug kam teko susitikti su juo akis į akį ir apsispręsti: paimti trisdešimt sidabrinių ar sumokėti baisią kainą — netekti laisvės.

DOMICELE TARABILDIENE

MOTINA

Ne, jūs neateisite čia, Laimingieji. Jūsų karavanas neišbristų neišbrendamų pusnynų. Ir kelio neparodytų niekas. O ir atkeliavę neturėtumėt kuo džiaugtis. Prakte rastumėte dar vargingesnę, kaip anuomet.

Šventasis Kūdiki, kaip gerai, kad pirmutiniam miegui Tu nieieškojai auksinio lopšio. Kitaip kaip mes drįstume pasiūlyti Tau prieglaudą šitokioje pastogėje! Nedidelis, nelabai išmanių rankų suręstas namas. Apvalių rąstų sienos — pro jas pūstų visi vėjai, jeigu jų nebūtume užglaistę moliu. Dabar tik šarmoja. Ir stiklo neištekome visiems langams. Kaip pamatyti tavo Žvaigždę pro vienintelį, dargi aklina užšalusį! Ir šita pastogė, turi būti namais mums, dešimčiai žmonių. Skirtingų vardų, skirtingo amžiaus, mus jungia tik Tavo vardas ir vienoda tremtinių dalia. Nelengva buvo surasti vietos Tavo prakartei. Pora kedro šakelių, mažutytė žvakelė — tai visa, kuo galėjome papuošti Tavo lopšį. Bet Tavo Žvaigždę matėme, ir Tavo ramybė yra su mumis. Šiandien niekas nesiginčia keno eilė pabartstyti pelenais taką į upę ir prakirsti užšalusią eketę. Nežinia, kas prinešė malkų, kas padžiovė snieguotus mūsų darbo drabužius. Ir pietūs šiandien verda viename inde. Neskaičiavome, kas kiek ko į jį įdėjo, nestebėtume, jei kuris paimtume daugiau, negu priklauso. Šiandien su mumis didžioji Tavo dovana — ramybė.

Joks karalius šiandien neateis Tavęs pasveikinti, Šventasis Kūdiki! Jie visi turi pakankamai rūpesčių — ramstyti savo sostus, apsidairyti, kur dar galėtų praplėsti savo karalysčių ribas. Neateis ir išminčiai. Šitoje žemėje jie tyrinėja ne žvaigždes, o žemės gelmes — tai pelningiau. Šiandien tik mes — tokie vargingi, kad mums nepavydėtų net piemenys. Mums nebeliko kitų kelių — tik pas Tave. Tik Tau galime išsakyti savo skausmą, tėvynės, namų, savųjų pasiilgimą. Paimk tai kaip mirą — kartybės simbolį. Kaip tik šitos dovanos anuomet mums trūko. Ir tegul negėsta Tavo Žvaigždė, be jos mes paklystume, ištirtume svetimųjų jūroje. Ir kada nors, kada nors tegul ji pasuka mūsų kelius tėviškės link . . .

* * *

Neprotingųjų keliai. Ieškojimų, atradimų, abejojimų keliai.

Lengvų kelių nėra mūsų žemėje. Tačiau nėra ir baprasmių, vistiek, nors jie baigtusi ir bevardžiais kapais. Knygnešių keliais atėjo aušra. Savanorių kapais — laisvė. Viešpatie, Tu tik vienas gali įprasminti mūsų kelius. Tu, kuris pirma mūsų perėjai tremties keliu.

Tegul negėsta Tavo Žvaigždė.

PRO VAIKYSTĖS LANGĄ

BRONĖ BUIVYDAITĖ

— Genut, kelkis, tiek visi turime darbo — nors silkes nulupsi. Štai užsimauk vilnones kojinytes, šiandien šalta, — deda mama ant priepečkio.

— Tuoju, — nusižiovauja Genutė, nuspirddama ploną antklodėlę, — Oi, kaip šilta! — Pro lekinę muša karštis, ir dar, girdisi, spragsi malkos. O krautuvėlės varpelis išvien tilin ir tilin . . . Iš kur čia tiek pirkėjų. Ir staiga prisimena — šiandien Kūčios.

Ji greitai, pasivertusi ant šono, prarieda pro siją, atsisėda ant priepečkio, nuleisdama kojas, ir maunasi per galvą suknelę. Apsiauna ir, atsigulusi ant pilvo, šlaužia, žemėn, tabaluodama kojomis, ieško suolelio.

Kaip šviesu! Visos dienos buvo niūrios, purškė lietus, slankiojo rūkas . . . Per naktį viskas pasikeitė. Žemė šventiškai pasipuošė.

Bobutė sėdi ant lovos, įsispraudusi tarp kelių juoda terlę (tai neemaliuotas dubuo šurkščiu vidum), ir trina aguonas. Be perstojo girdėti: zur-zur-zur. Aliutė su Stepute turi po puodelį pieno ir po duonos riekelę. Valgo, atsistojusios prie suolelio.

— Ankstyvoji varnelė dantelius rakinėja, vėlyvoji varnelė akeles krapštinėja . . . — sako bobutė.

— Aš visą dieną nevalgysiu, — eina Genutė praustis prie dubens.

Skaniai kvepia pyragais.

— Mama, ar jau iškepei? Ir su aguonom? — persibraukusi šlapiom rankutėm, jau šluostosi veiduką.

— Iškečiau ir su aguonom. Dabar štai minkau šližikams. Tu pirmiausia nulupk silkes, jau baigia pečius kūrentis, reikia kepti.

Steputė, palikusi nebaigtą duonos riekutę ir neišgertą pieną, pradeda šlaistytis aplink mamą. Genutė kreiva akim, nešdama išmirkytas silkes lupti, dirsteli į paliktą pieną. Bet ne. Negers. Pasakė, tai ir iškės.

— Aš ten nulupsiu silkes, — kad būtų toliau nuo pagundos, nešasi į siuvyklą.

Siuvykloje stalas tuščias. Mašina stovi pasieny, apdengta. Ant sienos tekaba tik vienas paltas ir vatinis. Vakar visi atsiėmė pasiūtus drabužius.

Genutė vakar visą dieną straksėjo, matydama, kaip žmonės džiaugiasi, apsilvilkę naujais drabužiais. Žiūri į veidrodį ir tik šypsosi, ypač merginos, ir dėkoja meistriui.

Dar vis sninga "ubago kąsniais". Smagiai bėga arklys, lengvai slysta rogės, ir linksmi skamba varpelis,

prižištas viršuj lanko — kad žmonės trauktųsi iš kelio, kad nesuvažinėtu. Žiemą visi važinėja su varpeliais. Berelio tai visas varpas iš toliausiai girdisi tilindžiuojant.

Iš krautuvėlės įeina tėvelis.

— Neškis tu iš čia savo silkes, man dar reikia išvalyti paltą.

Genutė nešasi virtuvėn.

— Pasidėk ant suoliuko, aš ant stalo šližikus darysiu.

Genutė nuima nuo suoliuko prakąstą riekelę ir neišgertą pieną. Norėtųsi sriubtelėti. Koks saldus pienas! Bet ji nuneša ir padeda ant lentynos.

Mama tarp rankų kočioja ilgas tešlines dešreles, piausto šližikus ir mėto į miltais išbarstytą skardą. Steputė irgi nori dirbti. Mama jai davė tešlos gabaliuką. Ji gnaužė, gnaužė, lyg kokį paukščiuką norėjo padaryti, bet nieko neišėjo. Tada vėl suminkė ir ėmė dirbti lyg kačiuką, bet ir vėl suminkė. Jos tešlos gabaliukas iš balto pasidarė pilkas. Tada ji, kaip ir mama, padarė tešlines dešrytes, susuko iš jų riestainiukas ir padėjo į skardą greta šližikų.

Genutė nuluptas silkes sukrovė ant medinės lentelės.

Pečius jau baigiasi kūrentis. Prieky — visa armija didesnių ir mažesnių pilvotų puodų. Čia plepa burokėliai su grybais, gretimam — bobutės avižinis kisielius plekši, lyg garu šaudytų. Ramiai šunta jau iš vakaro piestoj nugarūsti kviečiai. Burbuliuoja spanguolių kisielius. Pačiame didžiausiame puode smarkiai garus muša kopūstai, kuriuose įdėtas kumpio gabalas. Čia tai jau rytdienos pietums, kad nereikėtų šventą dieną virti.

Mama, baigusi šližikus, eina prie puodų. Atitraukusi pamaišo, paragauja, vienus pastumia toliau, kitus atitraukia arčiau ir, padariusi per vidurį erčios, atkasa žarijų. Įpylusi į keptuvę aliejaus, stato ją ant žarijų. Tuoju visa virtuvė pakvimpa. Pavoliudama miltuose, deda į keptuvę silkes.

Saulė taip ir nepasirodė per visą dieną. Bet štai vakare prieš nusileisdama sušvytravo pačiame dangaus pakraštėly auksinio rūbo krašteliu, lyg atsisveikindama su žeme. Genutė labai nudžiugo: gal visai išsigiedrys ir anksti pasirodys žvaigždutė. Kolei nepasirodo žvaigždutė, negalima kūčianti.

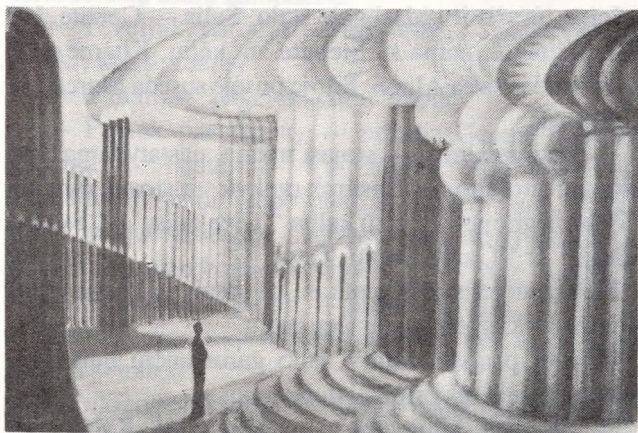
Jau visa paruošta. Balta staltiesė, po kuria paskleista šieno, šventiškai nuteikia. Ir valgiai jau sukrauti ant

VAIKYSTĖS PASAKOS

KAZYS ŠIMONIS

stalo. Tiesa, dar nėra tėvelio, — išėjęs pirtin.

Ateis kūčianti Marcelė, vilnų karšėja. Per kiekvienas Kūčias mama pakviečia kokią vienišą moterėlę. Genutė pati ėjo Marcelės kviesti ir atsisveikindama dar pridėjo nuo savęs, “tik prašom nesivėlinti”.

Sunkus darbas Marcelės. Genutė ne kartą yra buvusi su mama karšykloje vilnų susikaršti.

Didelis kambarys murzinomis, seniai baltintomis sienomis ir apmusijusiais, dulkėtais langais. Oras sunkus — atsiduoda avių ir žmonių prakaitu. Viename pasieny — baltų, pilkų vilnų prikimšti maišai. Vidury kambario stovi dvi didelės mašinos. Mašina — kupeta šiurkščių juodų velenų, kurie, sukant rankeną, sukasi. Prieky slenka audeklas, ant kurio reikia lygiai dėlioti kuokšteles vilnų, ir vikriai, kad neliktų tuščių vietų, nes išeis suskydęs kuodelis. Su slenkančiu audeklu lenda ir lenda kuokštelės po velenu ir, perėjusios per visus velenus, kitame gale jau vyniojasi lyg medžiaga ant paskutinio veleno, nuo kurio nuimami kuodeliai.

Viena mašina karšia žmonių atneštas vilnas, o kita — karšyklos savininko supirkta; jomis aprūpinama veltnių dirbtuvėlė.

Prie pastarosios mašinos stovi dvi paauglės, kurios peša vilnas iš maišo ir dėlioja ant slenkančio audeklo. O Marcelė suka ir suka nuo ryto iki vakaro.

Genutė jau ir švaria suknyte apsirengusi, ir plaukai sušukuoti, ir net šilkiniai kaspiniai mėlynuoja kasose. Mama uždaro krautuvėlę ir išsiveda vaikus kamarelėn aprengti, sušukuoti. Bobutė prausiasi. Taigi visa būtų gerai, tik danguje žvaigždutės nėra. O jeigu taip ir bus apsiniaukę, kaip ją pamatysi. Dar ir snyguriuoti pradėjo.

Genutė eina aplink stalą ir skaičiuoja valgius — per Kūčias turi būti dvylika. Tai ir yra, su duona — dvylika.

— Dėkui užu šilumą, — žengia pro duris įradęs tėvelis.

— Į sveikatą, — atsako bobutė. — Ar gera pirtis buvo?

— Gera. Žibų Petras kad užpylė — nei akmenys sproginėjo, ir pečiai vanojantis svilo.

— Tėveli, gal matei žvaigždutę?

— Žvaigždutės miega, sniego duknomis užsiklojusios, — tėvelis nusivelka, pasičiupinėja smakrą. — Reikia nusiskusti . . . Dar mergelę pakvietėt kūčianti . . . — juokiasi, imdamas nuo lentynos skutimosi prietaisus.

— Kokią mergelę? — klausia Genutė.

— Nugi Marcelė ar ne mergelė?

— Tėveliuk, aš išplaksiu putas, — ir, nelaukdamas atsakymo, Genutė pridrožia indelin muilo ir priplaka putų kaip kremo.

Tėvelis eina skustis kamarėlėn.

Sutemo, o žvaigždelės taip ir nesimato.

Bobutė įžiebė lempą ir pastatė vidury stalo. Genutė uždengė baltomis užuolaidėlėmis langus.

Priemenėje ėmė kažkas trepsėti.

Genutė pribėgusi atidarė duris ir pamatė Marcelę, purtančią snieguotą skarą.

Bobutė rišasi baltą skarytę.

— Genut, paimk viešnios skarą ir užmesk ant kartelės prie pečiaus.

— Dėl vyžočių nėra paslūgočių, — juokiasi Marcelė, pati dėdama skarą prie pečiaus.

Marcelė — nedidukė moterėlė. Netekėjusi. Nuo kasdieninio vilnų karšimo persikreipusi — dešinysis petys žemesnis. Truputį žilstėjęsi. Akys įdubusios.

Atėjo šventadieniškai apsirengusi. Skarytė balta kaip sniegas, mamos išaftuota, ir balta prijuostė apačioje išsiuvinėta žaliais lapeliais.

— Tetule, gal matei žvaigždutę?

— Žvaigždutę?

Genutė pastebi — bobutė kažkodėl mirteli Marceli, ir ta tuojau:

— Mačiau, mačiau, kaipgi nematysi . . .

— Kad sninga, kaipgi matei?

— Ė taip ir mačiau . . . Taigi, kad ėjau, snigo. Bet priėjau prie durų, pakėliau akis ir matau — sukibirkščiovo tokia mažytė žvaigždutė, kaip tavo akytė . . . bet neilgai, tuoj vėl išnyko . . .

— Neteisybė, vis snigo ir snigo, nebuvo nustoje . . .

— Tai kam klausi, kad žinai . . .

— Ė kam bobutė mirksėjo?

— Krislas akin buvo įkritęs, tai ir mirksėjau.

Dabar jau lyg galima tikėti. O gal ir žvaigždutė pasirodė, kaip buvo pasirodžiusi saulutė.

Įeina mama su vaikais.

— Va kokia graži mano suknytė! — bėga prie Marcelės Steputė, abiem rankutėm ištempusi suknytės priekį, — ir batukai nauji, — kelia kojytę pasverdėdama . . .

— Ai, ai, kokia graži, — gėrиси teta.

— Ir mano graži, — prieina Aliutė.

— Oi, graži, kad aš tokią turėčiau . . .

Sucypia priemenės durys.

— Kas gi čia dabar? — atidaro bobutė.

Per slenkstį įsiritą kaip baltas kupstas apsnigta žmogysta.

— Sniego bobutė! Sniego bobutė! — šokinėja Genutė, pažinusi elgetą Kabikienę, kuri dažnai pas juos užėina sušilti.

— Tegu bus pagarbintas, — stato lazdelę kampan.

— Ant amžių amžinųjų. Iš kurgi taip vėlai? —

klausia bobutė.

— Oi, kaip privargau, vos atpūškavau, vietomis sniego iki kelių, — šneka uždususi Kabikienė. — Pamislįjau, savo šližikų turiu — geros moterėlės pusę tarbos pripylė, — gal čia priims pakūčianti, nes kol namo parsikasiau . . . Paskui nebegalėsiu nė į Bernelių mišias nueiti. Aš čia kur nors kamputy su savo šližikais. Namie greičiausiai ir gryčia nekūrenta. Mano gaspadinė pas kaimynus eis kūčiantų.

— Gerai, pakūčiausime kartu, ir prie stalo vietos atsiras, — sako mama. — Nusivilk. Padėk, Genut.

Genutė padeda nusiimti tarbą.

— Oi, kokia bagota, — deda tarbą ant bobutės lovos: — tokia sunki.

— Bagota kaip katė vyžota, — juokiasi Kabikienė, atsukdama Genutei nugarą. — Atrišk mazgą.

Genutė atriša mazgą, nusiaučia skarą ir, kiek pakračiusi prie durų, neša padžianti.

— Tai kad sugrubo rankos, — stengiasi atknibenti užpakaly surištą vilnonę skarytę.

— Aš, aš, — nuriša Genutė skarytę. Dabar senutė lieka dar su perkeline. Paskui padeda nusivilkiti ilgą vatinį. Po vatiniu dar kailinė liemenė. Nuvelka ir tą. Ir lieka tokia laibutė senutė.

— Kaip tamsta tiek rūbų paneši? — stebisi Genutė.

— Ag numyga pečius, bet užtat šilta, gali pusny miegoti. Kai pavargstu — klesteliu ant sniego ir sėdžiu, kol pailsiu, ir nesusąlu.

— Prašom dabar visus prie Kūčių stalo, — kviečia mama. — Genut, šauk tėvą.

— Tėveliuk, kūčiantų! — Genutė atidaro duris į priemenę. Ir dar bėga prie lango. Patraukusi užuolaidėlę ir užsidėjusi rankutėmis iš abiejų pusių veidą, kad lange nesimātų stalo, žiūri aukštyn. Pro debesį sumirksi žvaigždutė. — Žvaigždutė, žvaigždutė — šokinėja. — Žiūrėk, teta.

— Tikiu, tikiu. Aš ne toks neviernas Tamošius, kaip tu.

Įeina tėvelis ir sėdasi gale stalo. Šalia — Genutė. Už stalo užlenda mama su Stepute ant kelių. Kitame gale — bobutė ir šalia Aliutė. Šitoje pusėje susėda Marcelė ir Kabikienė.

— Pasimelsime, — stojasi mama, pastatydama Steputę ant suoloelio. — Susiimk rankytes ir stovėk ramiai.

Visi žegnojasi ir balsu kalba “Tėve mūsų”, “Sveika Marija” ir “Garbė Dievui Tėvui”.

Paskui tėvelis ima plotkas, su visais dalinasi, vieni kitiems linki sveikatos ir ilgų metų.

Bobutė pastato vidury stalo garuojančių burokėlių dubenį ir visiems pripila į dubenėlius.

— A-ta-ta šilumėlės, — džiaugiasi Kabikienė,

siurbtelėjus kelis šaukštus. Paskui ima riekę duonos ir trupina į dubenėlį. — Nebeįkandų, — atsidūsta. — Užvakar paskutinį dantį išspioviau.

Ilgai visi valgo šnekučiuodamiesi, nes niekas niekur neskuba.

Išvalgius burokėlius, Genutė nuneša tuščią dubenį. Kai suvalgo silkės su troškintais kopūstais, irgi nuneša tuščią pusdubenį. Pagaliau bobutė surenka visus dubenėlius ir, išplovusi virtuvėje, vėl visiems padeda. Dabar valgys saldžiai: šližikus, šutintus kviečius, kisielių — visa su saldžiu, tirštu, gelsvu aguonų pienu.

Kabikienė atsistoja ir eina prie savo tarbos. Atrišusi pasemia rieškučias šližikų ir atnešusi papila ant stalo.

— Sau turėk, — sako mama, — kam čia reikia.

— Ė kaipgi, ir mano dalia turi būti. Nešykštelio gaspadinės, gal pusę tarbos pripylė. Va, Genut, kokie mano gražūs: margi, baltesni ir juodesni, mažesni ir didesni.

Ir vėl visi nutyla: kas kramto šližikus, kas kviečius, kas guria kisielių.

— Ė kaipgi Agnieškutė gyvena Rygoj? — pasiteirauja bobutė, dėdama šaukštą. — Ar rašo gi?

— Rašo, rašo, — pašoka Kabikienė, vos neapversdama suolelio, ir, skubiai nutrepsėjusi prie vatinio, iš kišenės ištraukia aplamdytą voką. — Štai jos gromatėlė. Rytą susitikau pačtalijoną, tai ir padavė. Mat, nepamiršo su šventėm pasveikinti. Prašom paskaityti, — duoda tėveliui. — Man slebizavojo Rapolų berniokas, bet dar kartą norisi pasiklausyti.

Tėvelis išima iš voko atviruką ir skaito: “Aš, tamstos duktė Agnieška, apznaininu, kad esu gyva ir sveika, ko ir tamstai veliju. Žemai kloniojuos, sveikindama su šventomis Kalėdomis, veliju sveikatos ir pasivedimo gyvenime. Gavau neblogą sluzbą pas fabrikantą. Kitą kartą daugiau parašysiu. Pasilik sveika, mano aplankyta. Tamstos duktė Agnieška.”

— Tai kaip gražiai rašo, — skarytės kuliu nusišluosto išriedėjusią ašarą Kabikienė.

— Tėveliuk, parodyk paveiksluką, — prašo Genutė. — Ai, koks gražus!

— Ir man, — įsigeidžia tuoj Steputė.

— Palauk parodysiu, — prineša Genutė atviruką. Prieina ir Aliutė. — Va žiūrėkit. Ant šieno guli Jėzusiukas, šalia klūpo Marija. Toliau stovi, rankas kaip maldai susiėmęs, šventas Juozapas. Ir jautis. Čia arklys, čia piemenėliai ir avytės . . . — rodo Genutė.

— Ne arklys, o asilas, — pataiso tėvelis.

Steputė, žinoma, nori pasisavinti, bet Genutė atiduoda senutei.

Kabikienė pasižiūri, atsidūsta ir pabučiuoja atviruką.

— Čiagi ne šventas, kam bučiuoji? — klausia

Genutė.

— Čia yra Jėzusiukas, jo motinėle . . . čia mano Agnieškutės rankelė plunksną vedžiojo, tai man ir šventas, — įdeda į voką. — Visą dienele jį nešiojau, ir atrodė, lyg su Agnieškute vaikštau, — paglosto voką ir nunešusi įdeda į vatinio kišenę. — Nerašo, kokį darbą dirba, — lyg su savimi šnekasi senutė.

— Gal kokį sunkų, nenori širdies užduoti, — sako Marcelė.

— Pas ponus slūžyti vis geriau, negu pas gaspadorių kiaules šerti. Slūžijau ir pas tuos, ir pas anuos, — sako bobutė. — Žinoma, jeigu ponia, šiaudui neperdegus, užsiplieskia ar ponas mergininkas . . . Ir visur reikia paskutinei gulti, pirmutinei keltis . . . Tokia graži mergina, ištėkės ir motiną pasikvies, nebereiks šunų lodyti.

— Ir važiuosi supti anūkų, — priduria mama.

— Eikit jūs, baikininkės, — juokiasi Kabikienė, — kas gi ją ims pliką. Ė jeigu ištėkės už tokio pat bagoto, kaip pati, tai bus tik daugiau ubagų, ir nereikės jiems slūgų. Kiek aš čia ir begyvensiu, — atsidūsta. — Anąkart einant kad sudiegė širdį, vos kvapą beatgavau . . . mislijau, kad nė namo nebeparkėblinsiu.

— Tamsta kitus metus dar tikrai gyvensi, ir visi gyvens: visų šešėliai su galvom. Jeigu per Kūčias šešėlis su galva, tai tas žmogus kitus metus gyvens . . . — tikina Genutė.

— Matai, kaip gerai, — juokiasi tėvelis, — tik per Kūčias pasižiūrėk į savo šešėlį — ir būsi ramus visus metus.

— Kad tik jai būtų gerai, — vėl šneka Kabikienė, ag sunku pakiemiais vaikščioti ir prašinėti iš kitų loskos. Bet vis prasimaitinu, kaip sakoma: kuo didieji dyviyas, tuo mažieji žyviyas. Ir dar tie šunys. Kartą ėjau prietėmely per kaimą, tai kad užpuolė visa govėda. Nebeturiu, ką daryti, tik su lazdele baks baks, tai dar daugiau suerzinau, vos ant galvos nešoka . . . Tada aš keberiokšt ant šono, pasispaudžiau tarbą ir guli tyliai . . . Šunys aplink pazujo, palojo ir išlakstė kas sau, matyt, nusibodo gulintį loti. Bet kiek išgąščio . . . Sako, lengva ubago duona. Neteisybė — sunki ubago duona . . . Bet kaip ją užsidirbti nebėra sveikatos . . . Visą gi amželį dirbau . . . Ė ant galo tarba, — šluostosi ašarą.

— Ir man greit prisieis šunis lodyti, — sako Marcelė. — Suku, suku mašiną, lingėčiuoju, lingėčiuoju . . . nuo patamsio iki patamsio, ir kojos kaip piestos pasidaro, ir rankos ima gelti . . . kiekgi betesėsiu.

— Tai gal turi pinigų susidėjus senatvei, taip sunkiai dirbdama? — klausia Kabikienė.

— Nugi pakasynoms turiu . . . Ir grabą nusipirkau, pasidėjau ant aukšto.

— Ir nebijai? — stebisi Genutė.

— Ė ko gi čia, vaikeli, bijosi, — vis tiek kada nors reikės eiti pas Dievulį. Ė Dievulis geras . . . tik mes būkim geri.

— Dabar traukim iš po staltiesės šaukelius, — siūlo Genutė, — sužinosim, kas ilgiausiai gyvens. Traukim, traukim.

Visi traukia šiaukelius. Genutė išsitraukia ilgą, tėvelis ir Aliutė trumpučius, o patį ilgiausią — Kabikienė. Ji juokiasi, kad visus pragyvensianti, nors jau nosis mėlyna. Steputė pagriebia visą saujelę ir įmeta į dubenėlį, kur dar buvo kisieliaus.

— Kas gi taip daro — subara mama. — Bus tavo gyvenimas šlapias. Jei būtum berniukas, sakyčiau, kad būsi pijokas.

— Yra ir moterų pijokių, — juokiasi Marcelė. — Aną turgų, mačiau, Kirlienė kaip rožė raudonavo ir, “žąsis varinėdama”, ėjo namo.

— Tai tokia viena ir tėra visoj parapijoj, — atsako bobutė.

Tėvelis užsirūko.

— Tai dėkui virėjom ir kepėjom, ir kvietėjom, — Marcelė žegnojasi ir keliai nuo stalo.

— Nėr už ką, — sako mama, ką turėjom, tą padėjom . . .

— Neik dar namo, — prašo bobutė. — Apkraustysim stalą ir pagiedosime. Toks šventas vakaras — reikia pasimelsti.

Marcelė sėdasi ant tapčano. Laikrodīs išmuša dešimtą.

— Mes jau negiedosime, — keliai tėvelis ir ima Steputę ant rankų, — Eisim į miegučių karalystę.

Steputė, sėdėdama ant rankų, suka tėvelio ūsus, o tėvelis gauda lūpomis jos pirščiukus, ir ji krykščia.

— Neprijuokink. Paskui neužmigdysi.

Mama su bobute nukrausto stalą.

— Nebeik namo, Kabikien, — siūlo bobutė. — Pergulėsi ant pečiaus, juk nusivariusi.

— Ag labai dėkui, bet gal kas guli ant pečiaus?

— Aš guliu, — pasisako Genutė. — Bet galiu atsigulti su tėveliu.

Kabikienė sėdasi ant suoliuko prie pečiaus ir snaudžia. Mama su bobute suplauna indus.

— Tetulyte, ar teisybė, kad Kūčių naktį dvyliktą būna visas vanduo saldus, prisėda Genutė prie Marcelės.

— Teisybė, būna, — patvirtina Marcelė. — Lygiai dvyliktą, kai gimė Kristus, visur vanduo pasidaro saldus: ir viedre, ir šuliny, ir upėse, ir ežeruose — visur.

— Aš pernai, kai dziedorius mušė dvyliktą, nubėgau prie viedro, atsigėriau, bet nebuvo saldus.

— Gal tavo dziedorius ankstino ar vėlavo, mat, vanduo būna saldus tik vieną minutę.

— Tetule, ė gyvuliai kalba dvyliktą?

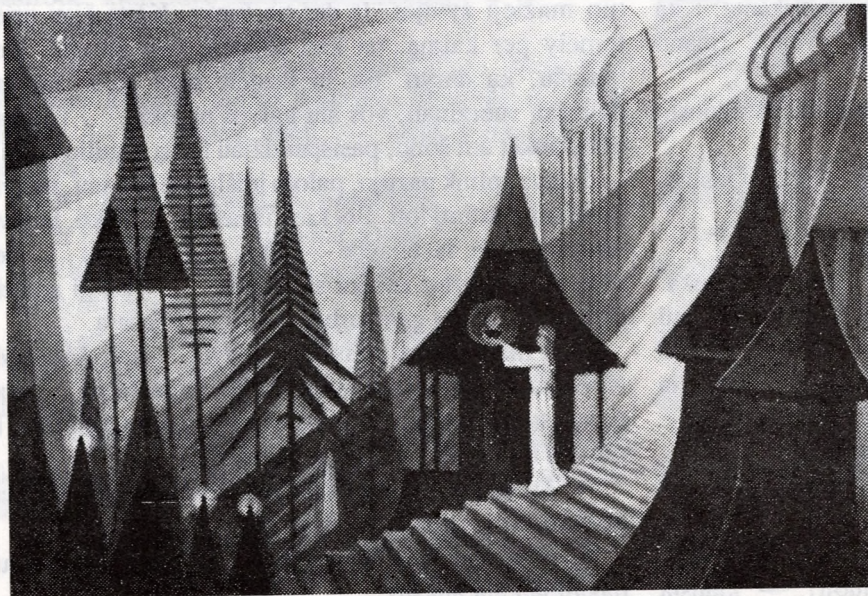
— Kalba. Visokių cūdų būna tą naktį. Jeigu kas nebijotų ir naktį nueitų miškan, tai ir medžius išgirstų kalbant. Tą naktį visi negyvi daiktai virsta gyvais ir gali kalbėti, ė akmenys gali šokti — tokie lengvučiai pasidaro.

— Ir Puntukas šoka?

— Šoka, ir dar kaip, — tvirtina Marcelė.

— Oi, tur būt, net žemė dreba, kai jis šoka. — Genutė kartą matė tą didelį kaip gryčelė akmenį.

— Visi, visas pasaulis džiaugiasi, Kristui gimus, —

K. ŠIMONIS

PASAKA

ONA LUKAUSKAITĖ-POŠKIENĖ

(1906 — 1983)

VALERIJA ANYSIENĖ

1983 m. gruodžio mėn. 4 d. Šiauliuose mirė Ona Lukauskaitė-Poškienė ir gruodžio 6 d. buvo palaidota Ginkūnų kapinėse. Ona Lukauskaitė-Poškienė buvo iš Lietuvos Helsinkio grupės steigėjų ir aktyvi tos grupės narė. Taip pat likimo jai buvo lemta paskutinei iš savo šeimos palikti šį pasaulį. Jos vyresnė sesuo Sofija (Zulė), dr. Domo Jasaičio (mirusio 1977 m.) našlė, mirė Bostone 1981 m. Jaunesnis brolis Vacys Lukauskas mirė prieš 20 su viršum metų Čikagoje. Daug anksčiau, karui besibaigiant, žuvo Onos Poškienės abu jaunučiai sūnūs.

Ona Lukauskaitė-Poškienė, mano pusbrolio duktė, artimųjų ir draugų buvo vadinama Hanė, taip aš ją toliau ir vadinsiu. Hanė buvo silpnos sveikatos, bet iki pat mirties pasiliko stipri dvasioje. Tiek daug praradusi, ji nebuvo vieniša. Gyvenimo pabaigoje ji neturėjo šalia savęs savo artimųjų, bet susilaukė meilės ir pagarbos iš svetimų. Hanė turėjo daug draugų, ypač jaunų žmonių

tarpe, kurie ją mylėjo ir gerbė už jos drasų žodį, už jos kovą dėl teisingumo, už žmogaus teisių gynimą ir už draugiškumą.

Kai miršta žmonės, su kuriais mūsų gyvenimas surištas nuo pat vaikystės dienų, grįžtame prisiminimuose į anuos senus laikus. Ir man prieš akis stovi ne ta svetima, pasenusi Hanė, kurią matau pokarinėse nuotraukose, bet maža, linksma mergytė ir paskutinio mūsų persiskyrimo metu — jauna, graži moteris.

Hanė gimė 1906 m. sausio 29 d. Šiauliuose, kai jau buvo panaikintas lietuviškos spaudos draudimas ir kaip praėjus 1904-1905 metų revoliucijai, jau buvo leista ištremtiems inteligentams grįžti į Lietuvą. Tai palietė mano tėvą inž. Vaclovą Bielskį ir Hanės tėvą advokatą Stasį Lukauską. Jie abu žinomi Lietuvių visuomenės veikėjai, o 1905 m. revoliuciją caristinė valdžia stropiai sekė inteligentijos veiklą Lietuvoje. Nepatikimiams neleisdavo apsigyventi Lietuvoje ir siūlydavo jiems

toliau dėsto Marcelė. — Niekas tą minutę nemiršta, niekas vienas kito negali skriausti. Jeigu vilkas sugauna kiškį, tai tą minutę nasrai patys savaime atsileidžia ir kiškis pasišokėdamas nudumia. Jeigu pelėda sugauna paukščiuką, tai nagai išsiskečia ir paukščiukas nuskrenda. Niekas tą minutę neturi mirti, visi turi džiaugtis gyvenimu. Ė jeigu žmogus nebūtum nusi-dėjėlis, tai matytum ir angeliukus padangėje plasno-jančius ir giedančius “Garbė Dievui aukštybėse” . . .

— Na, gana jums šnekučiuotis, — sėdasi mama su maldaknyge už stalo, arčiau prisitraukdama lempą. Pavarčiusi knygą pasideda prieš save. — Pagiedosime “Eik Adomai iš rojaus”.

— Lipk, Kabikien, gultų, — pakrutina už peties bobutė.

— Ką, ką, einu, einu namo . . . — stojasi Kabikienė.

— Apsisapnavai, kurgi namo, sakėm, kad ant pečiaus gali pernaktoti.

— Aa . . . dėkui dėkui, — ima krapštytis apie vyžas.

— Ir mes einame miegučio, — nurenginėja bobutė Aliutę.

Paguldžiusi ją, bobutė ateina prie stalo. Čia jau sėdi ir Marcelė su Genute.

Mama pradeda giesmę, bobutė pritaria, o Marcelė trečian vieną žodį prideda — ji nemoka skaityti, o giesmės nemoka atmintinai.

Dar pagieda “Buvo žmogus bagotas”.

Paskui Marcelė padėkojusi ir atsisveikinusi išeina.

Genutė pasižiūri pro langą. Nuo stogo laščioja.

— Bobute, lyja, nebebus rogių kelio.

— Lyja? Tai Velykoms neturėsime kiaušinių.

— Ė kol?

— Kai per Kūčias dangus būna žvaigždėtas, tai sako, vištos Velykoms sudeda daug kiaušinių, ė dabar, matai lyja.

— Eikš gultų, — pradaro duris tėvelis.

(Ištrauka iš prisiminimų knygos “Pro vaikystės langą.”)

ONA LUKAUSKAITĖ-POŠKIENĖ

geras tarnybas Rusijos gilumoje. Ten jis galėdavo laisvai keliauti, jei nebūdavo nubausti tikra tremtimi. Daugis jų susirado draugų rusų šviesuomenės tarpe, sukūrė šeimas ir grįžo į Lietuvą tik po I-jo pasaulinio karo. Mano tėvas gavo tarnybą pagal savo specialybę plieno liejyklose prie Ekaterinoslavo. Ten buvo apsigyvenę keli jo draugai inžinieriai — Komockis, Morkūnas, Ulickis ir kiti. Fabrike buvo lietuvių tarnautojų ir darbininkų. Vadovybė lietuvius vertino, laikė gerais darbininkais, dažnai jie savo darbovietėse pirmavo. Prisimenu, kaip mama pasakodavo, kad kai tėvas gaudavęs lietuviškos spaudos, patikimieji lietuviai tyliai sueidavę į jo kabinetą ir po poros valandų taip pat tyliai išsiskirstydavo. Tėvas buvo areštuotas už rastą pas jį draudžiamą spaudą ir patalpintas į kalėjimą. Anuomet tos rūšies kalinimas buvo nepalyginamai lengvesnis už dabartinį. Prisimenu dar, kaip su mama ir vyresne seserimi Nina važiuodavom tėvo lankyti. Prie plačių laiptų mus pasitikdavo “malonus ponas” su uniforma ir padėdavo išlipti iš vežimo. Tėvas mūsų laukdavo kambaryje, kur buvo lova ir stalas, apkrautas knygomis bei laikraščiais. Vėliau sužinojau, kad “malonus ponas” buvo kalėjimo viršininkas, kuris kartais mudvi su seserimi vaišindavo saldainiais. Tėvas

buvo amnestuotas po 1905 m., ir mes išvažiuom į Šiaulius, tėvo gimtinę.

Stasys Lukauskas, Hanės tėvas, baigė juridinį fakultetą 1899 m. Petrapilyje ir po to apsigyveno Šiauliuose. 1902 m. jis buvo ištremtas iš Lietuvos už lietuviškos spaudos platinimą. Jam buvo pasiūlyta tarnyba Saratove, kur jis įsigijo praktiką, bet jau 1904 m. galėjo grįžti į Lietuvą.

Mano močiutė Veronika Bielskienė, tėvo motina, turėjo vienuolika vaikų. Jauniausias buvo Vaclovas, gim. 1870 m., o vyriausia duktė Vincenta buvo ištėkėjusi už Juozapo Lukausko, 1869 m. jie susilaukė pirmo sūnaus Stanislovo. Tokiu būdu mano tėvas, beveik vienmetis, tapo Stasiui dėdė, o aš Stasio vaikams, kurie buvo mano amžiaus, teta. Dr. Domas Jasaitis visada mane vadindavo “tetule”, kas sukeldavo nemažai juoko.

Stasio Lukausko šeima buvo gausi — be žmonos Elenos jų keturių vaikų, drauge gyveno žmonos sesuo ir jų motina Ziabeckienė. Laikui bėgant, Lukauskai įsigijo Šiauliuose erdvų namą su istorine praeitimi — jame buvusi 1863 metų sukilėlių susitikimo vieta. (Hanė rašė, kad dabar to namo vietoje stovi triaukštis mūrinis). Šiauliai buvo nedidelis (30,000 gyventojų) miestas, bet pažengęs ekonominiai. Ano laiko Rusijoje buvo žinomas, kaip industrinis centras, ypač buvo žinomi Frenkelio ir Nurokų fabrikų odos išdirbiniai. Klestėjo Izerliso tabakas bei Koganų šokoladas. Mano tėvas mėgo pasakoti, kad viešėjęs Paryžiuje draugas atvežė lauktuvių šokolado dėžę, nepastebėjęs užrašo “Frere Koganoff, Chavli”. Šiauliai — mūsų tėviškė, mes ten augom ir mokėmės.

Mūsų tėvų draugystė buvo pastovi per visą jų gyvenimą. Vaikai augom šiltoje, giminiškoje atmosferoje. Anais laikais Šiauliuose klestėjo šeimų bendravimas. Vaikų ratas buvo didelis ir platus. Artimiausieji draugai buvo D. Zubovo iš Bubių vaikai. Buvomartimi su Janavičiais iš Aleksandrijos dvaro, bendravom su vaistininko Laucevičiaus bei daktarų Birutavičių ir Cumftų vaikais. Vėliau ir su dr. Kuprevičiaus šeima. Mano draugystė su jų dukra Alina, kuri vėliau ištėkėjo už pulk. A. Sklėriaus, buvo pastoviausia. Hanė mūsų būrelyje buvo pati jauniausia, bet ji mus, vyresnes, visur sekiodavo. Ji buvo toks mielas sutvėrimas, kad ir jai rasdavome vietą žaidimuose. Vienas mėgiamiausių žaidimų buvo vad. “čigonų stovykla”. Vienur ar kitur susirinkę statydavom palapines soduose, žiemos metu namuose. Hanė vis būdavo čigonų pagrobtu vaiku. Čigonai ją slėpė, policija gaudė, tėvai ieškojo ir t.t. Labai populiarius būdavo perskaitytų knygų inscenizavimai. Hanė augo mylima ir lepinama šeimos

ir draugų.

Šis laimingas mūsų gyvenimo tarpsnis nelauktai pasibaigė, prasidėjus I-mam pasauliniam karui ir evakuacijai. Lukauskų šeima, mano sesuo Nina ir dar kai kas iš giminių pasitraukė į Dorpatą-Tartu, kiti į Rusijos gilumą. Likusi viena žiemą praleidau draugaudama su gimnazistėmis. Frontui artėjant, 1915 m. tėvas rado reikalo mane išsiųsti į Dorpatą. Ten vėl susitikau su Laukauskų šeima. Per metus visi paaugom ir surimtėjom. Hanė jau lankė gimnaziją ir gražiai atrodė mėlynoje uniformoje.

Sekantis etapas buvo Petrapilis. Mano tėvas rado ten senų draugų, bei pažįstamų: Bugailiškį, Janulaitį, Čepinskį, Vileišį, Grinių, V. Biržišką ir kitus. Hanės tėvas gavo juriskonsulto vietą Putilovskio fabrikuose. Tai buvo didelis, gerai saugomas, ginklų fabrikas. Nežiūrint šito, dalis fabriko buvo vokiečių šnipų išsprogdinta. Surado rusų karininką išdaviką. Jį pakorė. Man atrodo, kad Hanė tuo laiku jau pradėjo galvoti apie žmonių nelygybę. Ji buvo jautri ir jai darė įtakos revoliucinės kalbos, idealai ir laukimas kitų laikų. Lukauskų svetinguose namuose susirinkdavo daug draugų ir diskusijoms nebūdavo galo. Hanės tėvai buvo aiškūs demokratai. Jaunystėje Lukauskas priklausė social-revoliucionieriams, buvo demokratinių pažiūrų, kaip ir mano tėvas. Hanės motina buvo griežtai nusistačiusi prieš smurtą. 1915-16 m. žiemą Lukauskų šeimą ištiko nelaimė. Jų duktė Janina, mano mylima draugė, susirgo meningitu. Aš praleisdavau ištisas dienas pas Lukauskus, neatsitraukdama nuo ligonio. Jos mirtis buvo pirmas smūgis, pirmas praradimo skausmas, sukrėtęs jautrią Hanės širdį. O kiek tokių smūgių jai teko vėliau gyvenime patirti!

I-mam pasauliniam karui pasibaigus, Lukauskai grįžo į Šiaulius. Pokariniai laikai buvo neramūs — grėsė pavojus iš kaimynų pusės vyko susirėmimai ir kovos. Bolševikų karo daliniai veržėsi į Lietuvą keliomis kryptimis. Jiems pasisėkė užimti Panevėžį ir Šiaulius. Naujai atgimstančioje Lietuvoje buvo organizuojamas pasipriešinimas. Pasipriešinimas buvo tiesiog spontaniškas. Kaimo jaunimas, studentai ir gimnazistai stėjo savanoriškai į kovotojų gretas. Nepriklausomybė nebuvo dovanota, ji buvo iškovota ir krauju užmokėta. Šiauliuose į kovotojų eiles įsijungė ir Sofija Lukauskaitė, jos draugas inžinerijos studentas Aleksandras Mačiūnas ir kiti. Hanė žavėjosi sesers veikla ir gailėjosi, kad per jauna pati dalyvauti.

Mirtis vėl palietė Lukauskų šeimą — mirė Hanės motina. Sofija-Zulė, būdama vyresnė, apsiėmė globoti jaunesnius ir globojo juos visą savo gyvenimą. Stasys Lukauskas vėl vedė. Jo antroji žmona buvo dantų

TĖVAI STASYS IR HELENA LUKAUSKAI

gydytoja Elena Šalkauskaitė, dr. J. Šalkauskio duktė. (Jos du broliai buvo Kauno universiteto profesoriai: Kazys teisių fakultete, Stasys — teologijos filosofijos fakultete. Stasys buvo paskutinis V.D. U-to rektorius prieš bolševikams užėinant. Julijonas ir Algirdas buvo inžinieriai). Antroji Lukausko žmona buvo maloni, jautri, švelnaus būdo moteris; ji vaikų buvo nuoširdžiai priimta. Deja, vedybos neilgai truko. Stasys Lukauskas sirgo diabetu ir 1925 m. mirė.

Hanė, baigus, gimnaziją 1922 m., išvažiavo į užsienius studijuoti biologijos. Rodos, tuo laiku studijavo Vienoje ir jos draugė Elė Zubovaitė. Vėliau Hanė tęsė studijas Kaune. Ten ji susipažino su karininku Vaciu Poškum. Jiedu vedė. Augino du sūnus: Erdvilį ir Vytenį. Poškus buvo gražus, malonus žmogus. Tačiau Poškai neturėjo daug bendro. Jis negalėjo suprasti jos sudėtingos, aistringos su polėkais, asmenybės. Mieščioniška karininkų sferos aplinka Hanei buvo svetima. Po ilgų svyravimų ir pasitarimų Poškai taikiai ir ramiai išsiskyrė, bet palaikė draugiškus ryšius iki gyvenimo pabaigos.

Tuo metu aš studijavau Vokietijoje ir ten ištėkėjau. Mano vyras Martynas buvo diplomatinėje tarnyboje — attache Berlyne, vėliau Lietuvos konsulu Hamburge. Į

tėviškę grįždavau tik per atstogas ar šventes ir tomis progomis susitikdavau su senais draugais. Su Hane kalbėdavom valandų valandas. Buvo tam tikro panašumo mūsų charakteriuose, o ypač mus jungė bendri interesai menui. Jinai jau reiškėsi kaip poetė ir talpino savo kūrybą žurnaluose „Darbas“ ir „Kultūra“. Pirmą eilėraščių rinkinį „Brangiausias Pėdas“ ji išleido 1933 m., antrą — „Eilėraščių Kraitis“ 1938 m. Be to, ji vertė iš rusų kalbos. „Draugo“ kultūriniam priede apžvalgininkas (b.r.), minėdamas jos 70 metų amžiaus sukaktį, apie jos kūrybą teisingai rašo, kad jos poezija atkreipia skaitytojų dėmesį ne tiek socialinio maištingumo tendencijomis, kurias pabrėžia kairioji kritika, kiek savo intymumu, buities liūdėsio išgyvenimu, lyrišku ilgesiu, bohemiškais motyvais. Viename eilėraštyje ji savo gyvenimą taip apibūdina:

*Gyvenu, kaip daugelis gyvena,
Skubu, dirbu, šypsaus, truputį mąstau.
Kraujas — svaigus vynas, gyslomis sruvena,
Dieną naktį — saulę tekančią matau.*

*Paika širdimi myliu aš žemę,
Laistomą krauju ir žydinčiom gėlėm,
Visada derlingą, tylią, ramią,
Žemę — motiną perdėm.*

*Aš dukra jos, dukra palaidūnė,
Pilnu glėbiu nešina žiedų.
Kartais džiūgauju kaip saulėje ramunė,
Bet dažnai ilgiuos kovos aidų.*

*Man lengva diena bus paskutinė.
Te sau upės nauja vaga be manęs tekės . . .
Grįšiu aš į žemę, į visų tėvynę,
O kiti vis džiūgaus. Vis kovos. Kentės.*

Hanė priklausė kairių pažiūrų literatų grupei, kaip ir Salomėja Nėris, Kazys Binkis, A. Venclova, K. Jakubėnas ir kiti. Draugavo su Pajauju ir Kaziu Boruta. Gyvai prisimenu mūsų ilgus pasikalbėjimus anų laikų aktualiais klausimais, iškeltais Ibseno, Meterlingo, Zweigo, Tomo Mann ir kitų modernių rašytojų veikaluose. Ji pripažino bažnytines vedybas, nes kitokių nebuvo, bet tam prasižengusiųjų nesmerkė. Taip pat gynė moteris, susilaukusias nelegalaus kūdiko. Ji gailėdavosi visų, ypač moterų, patekusių į nelaimę. Gynė moterų teises. Buvo avangarde — feministe. Šiandien pažiūros į moralę žymiai pasikeitusios, kas tada buvo kontroversinės problemos, dabar net nebe-

sukelia diskusijų. Bet užtai atsirado visai naujų problemų, kurios uždegė jos sielą ir kuriomis ji sielojosi iki savo gyvenimo galo.

Vasaros atostogas Jasaičių ir Lukauskų šeimos praleisdavo buv. Lukauskų ūkelyje Lopatiškuose. Tai buvo žavus kampelis prie Dubysos. Zulės Jasaitienės pastangomis ūkelis buvo gražiai sutvarkytas, pastatytas namas, užvestas sodas ir gėlynas. Visi svečiai turėjo prisidėti darbu — tokios buvo taisyklės Lopatiškuose. Svečių ten netrūkdavo. Suvažiuodavo giminių, draugų, gamtos mylėtojų ir literatų. Čia pat buvo ir didelis miškas, kur svečiai rinkdavo grybus ir parnešdavo jų krepšiais. Dažnai ten viešėdavo ir jų pusseserė Nadzė Rostovcova iš Tartu, kurios vaikų auklėjimo teorijos žavėjo Hanę ir ji mėgino jas taikyti praktiškai. Pagal tą Lesgofto teoriją negalima vaikų barti ir mušti, jie turi mokytis iš jų darbų pasekmių. Kai kartą Erdvilis prie daržinės sienos sukūrė laužą ir dr. Jasaitis jį apmušė, Hanė negalėjo to jam ilgą laiką atleisti. Taip laimingai augo Hanės sūnūs Erdvilis ir Vytenis bei Jasaitienės duktė Li ir sūnus Stanis.

Po skyrybų Hanė buvo mokytoja Joniškio gimnazijoje ir vėliau Aukštadvario vidurinėje mokykloje. 1935-1940 m. ji buvo valstybinio knygyno vedėja Radviliškyje ir Šiauliuose. Karo metu, vokiečių okupacijos laikais ji išgabeno daug vertingų knygų ir meno kūrinių iš Šiaulių, kad apsaugotų nuo karo sukurių ir išsaugojtų nuo sunaikinimo.

ONA LUKAUSKAITĖ (dešinėje) 1923 M.,
SESUO SOFIJA IR BROLIS VACYS

Paskutinį kartą mačiau Hanę Šiauliuose, kai vokiečiai pradėjo trauktis iš Rusijos. Daug mūsų tėvų ir mūsų draugų buvo areštuoti ar deportuoti į Sibirą pirmos okupacijos metu. Mano motina Viera Bielskienė-Zubovienė ir sesuo Nina su vaikais buvo to režimo aukomis. Motina greit mirė Sibire.

Žiaurūs įvykiai krašte, be abejo, paveikė Hanę ir ji praregėjo. Dalis jos buvusių draugų-literatų pasitraukė kartu su bolševikais, Hanė buvo jau pasirinkusi kitą kelią. Iš tėvų buvo išmokusi, gerbti teisingumą ir nepripažinti smurto. Kai sesuo Zulė Jasaitienė su šeima, brolis Vacys ir kiti giminės bei draugai traukėsi į Vakarų, Hanė ryžosi likti tėvynėje ir kovoti už teisybę. Ji liko visai viena su sūnumis, kuriuos žiaurus likimas jai irgi greit atėmė. Erdvilis buvo besitraukiančių vokiečių pagautas ir išvežtas į frontą, kur greit žuvo. Vytenis, bežaisdamas su draugais laukuose, rado vokiečių paliktą granatą, kuri jo rankose sprogo ir vietoje jį užmušė. Savo skausmą Hanė išsakė dviejuose širdį griebiančiuose eilėraščiuose.

* * *

*Rausvas mano gniužulėlis prie širdies,
svetimam krašte, kas ranką, tau išties,
vakare, kas tylią dainą paniūniuos,
kas paguos tave, sūneli, be mamos?*

*Be tavęs, ir prie ugnies, sūneli, šalta.
Ant galvos man sniegas krenta baltas.
Baltos varnos mane naktį užkapos.
Baltos pūgos šaltą patalą paklos.*

*Grižk, sūneli, kol dar dega žiburys,
kol už krosnies smuiką čirpina virplys,
kol dar vidury tamsios nakties
su tavim, sūnau, man saulė užtekės . . .*

★ ★ ★

*Sniegulis toks baltas,
o sūnelis šaltas.
Eglutės aplinkui,
tarsi per Kalėdas.
Ties karstu palinkę
angelai jam gieda.
Žvakelės vaškinės.
Vartai atverti.
Iki paskutinio
žodelai tarti.
Užsimerkęs klauso,
ką jam groja dausos.*

Po karo mus pasiekė žinios, kad Hanė buvo ištremta į Sibirą 1946 m. Vėliau sužinojome, kad ji buvo įtariama

tautine pogrindžio veikla ir nuteista 18-kai metų tremties į darbo stovyklą, iš jų devynerius metus išbuvo Vorkutoje.

Buvo kalbama, kad Hanė pasirašiusi, o gal net organizavusi lietuvių intelektualų laišką Vakarų vyriausybei. Kazys Boruta, nors nepasirašęs, bet nepranešęs saugumui, gavęs už tai tris metus kalėjimo, kuriuos atbuvo Lietuvoje. Hanė gavusi 10 metų Vorkutoje. Tomo Venclovos (1984.VI.8) teigimu Hanė jam pati pasakojusi, kad į teismą buvęs iškviestas liudininku Antanas Venclova, kuris gal ir Borutai davęs teigiamas charakteristikas, kas buvo nelaukta, ir už ką ji A. Venclovai likusi dėkinga.

Stalinui mirus, ji buvo amnestuota ir 1955 m. grįžo į Šiaulius. Prasidėjo susirašinėjimas. Iš pradžių nedrąsiai, bet vėliau vis daugiau atskleisdavo savo pergyvenimus ir vargus Lietuvoje. Negalėjo rasti darbo neturėdama buto, negalėjo gauti buto neturėdama darbo. Buvę draugai ją priglaudę.

Sesuo Zulė ir brolis Vacys pradėjo siųsti jai siuntinius iš Amerikos ir padėjo jai išsilaikyti. Ji net įsigijo butą. Man ji rašė, kad turinti kambarį (kaip iš kitų šaltinių žinome pilną knygų) ir virtuvėlę. Kitame laiške ji rašė: “Po keturių metų galėjau pirmą kartą užsimauti batus, nes kojos buvo sutinusios nuo bado”. 1973 m. rugsėjo 19 d. Domas Jasaitis man pranešė, kad Hanei neduoda nei darbo, nei pensijos. Taip pat neleidžia jai išvažiuoti. Kai teiraujasi, jai atsako, kad “tokiems kaip Jūs leidimas išvažiuoti neduodamas”. Ji gyveno iš pamokų ir svarbiausia iš Jasaičių ir Valiūnų siuntinių (Li Jasaitytė ištekojo už daktaro Kęstučio Valiūno). Kitame tu pat metų laiške IV.5 d. Domas Jasaitis man rašė, kad Hanė rašanti į “stalčių” atsiminimus iš lagerio ir norinti baigti antrą dalį savo Šiaulių istorijos atsiminimų pavadintų “Šiauliai, lyriškos kronikos”. Tais pačiais metais lankėsi Lietuvoje p. Lukoševičiūtė-Gedvilienė, kuri pasakojo, kad Hanė gerai ir optimistiškai nusiteikusi baigianti rašyti savo “Lagerio pasakas”.

1976 m. išeivijos spauda paminėjo Hanės 70 metų sukaktį. Įdėjo nuotrauką ir kelis eilėraščius. Jasaičiai buvo patenkinti, o Zulė man rašė (1976.II.29): “Kuo daugiau čia apie žmogų rašo, tuo geriau jam ten. Bijo sunaikinti”. Ta proga Zulė pridėjo, kad Tomas Venclova buvo nusivežęs Hanę pas save į Vilnių. Venclova supažindino ją ir su Nadežda Mandelstam, poeto Osipo Mandelstam žmona, su kuria susidraugavusios, nes buvusios panašaus būdo ir interesų.

Tomas Venclova, rašydamas “Draugo” kultūriniam priede 1983.12.24 Hanės mirties proga, prisimena, kaip jis su ja susipažino. Jo žmona Natalija nuvedusi jį pas “Šiaulių įdomiausią moterį”. Taip užsimezgė

patvari draugystė, kuri dar sustiprėjo, kai abu, Hanė ir Venclova, buvo organizatoriais Helsinkio žmogaus teisėms ginti grupės. Helsinkio grupės sudarymas plačiai nuskambėjo lietuvių spaudoje laisvajam pasauly. Taip pat buvo plačiai aprašytas Viktoro Petkaus teismas Vilniuje, kur ji buvo iškviesta liudyti. Grįžusi į Šiaulius, Hanė rašė Zulei (1978.7.19): “Grįžau iš Vilniaus sveika ir gyva, tik, žinoma, labai pavargus. Matai ir ligos savo padaro. Labai džiaugiuosi, kad duodama V.P. charakteristiką, prašydama teisėjo atstatyti teisėtumą ir atsisakydama duoti tolimesnius parodymus, sugebėjau išlaikyti tinkamą ramybę, rimtį bei orumą. Sprendimą jau žinai. Pirmieji trys metai kalėjimo — tai labai žiaurus sprendimas, septyni metai lagerio, kad ir griežto režimo — tai jau lengviau, žmogus bent daug mato, oru kvėpuoja. O paskui dar penki metai tremties. Bet visų skaudžiausia, kad žmogų apipylė purvais, nešvarumais. Vilniuje mane su rožėmis pasitiko, su gvazdikais išlydėjo”. Iš Petkaus bylos aprašymo mūsų spaudoje žinom, kad “liudininkė padėjo prieš jį rožę, kuri greit buvo saugumiečių išmesta.”

Jau anksčiau Hanė sirgusi kepenų liga, po šitų visų pergyvenimų susirgo širdimi ir aukštu kraujo spaudimu. 1978.9.20 Zulė man rašė, kad Vilniuje svečiavosi Natalija Liutikaitė ir buvo susitikusi su Hane. Kalbėjusios apie Petkaus teismą ir Hanė jai sakiusi, jog gėlės esąs ženklas, kad Lietuvoje yra žmonių, kuriems rūpi laisvė ir jos apsipriešimai.

1981.4.29 Hanė man rašė: “Mano kojos nuolat skauda. Sėdžiu fotelyje, truputį pavaikštau po butą, jau sunkiai save aptarnauju. Kelias dienas savaitėje nakvoja mano kriošto duktė, 23 metų, padeda man labai daug.” 1982.12.5 ji rašo, kad kriošto duktė Irena Stasiūnaitė jau gyvenanti su ja. “Jinai man viską nuperka ir tvarko butą. Banderolę siųsk jos vardu”. Toliau ji rašo: “Mano vyras ir jo brolis jau mirę, Vacys buvo antrą kartą vedęs, bet retkarčiais mane aplankydamas, labai maloniai praleisdavom laiką”. Paskutinį kartą man rašė, sužinojus apie sesers sūnaus dr. Stanio Jasaičio žmonos mirtį. Ji rašė: “Esu labai susirūpinus dėl Stanio. Vyras tik vaizduojasi, kad jie stiprūs, iš tikro moterys daug stipresnės. Man rūpi, kaip jis sugebės pakelti savo našlystę . . . Žinoma, susinervinau ir tuoj kraujo spaudimas pašoko virš 200. Teko iškviesti greitą medicininę pagalbą. Suleido į veną ir į raumenis vaistų. Numušė spaudimą, bet šiandien jaučiuos lyg pavargus”.

Hanė buvo viena iš paskutiniųjų Helsinkio grupės narių. Du grupės nariai Tomas Venclova ir N.

Finkelšteinas gavo leidimą išvykti iš Lietuvos. Kiti mirė arba buvo suimti. Grupė parašė daug svarbių dokumentų. Hanės pavardė ar parašas buvo kiekviename protesto rašte. Zulė man rašė 1980.9.2, kad pas Valiūnus buvo sutikusi per Suojimą pabėgusį disidentą V. Šakalį. Jis sakęs, kad su Hane pasirašęs ne vieną dokumentą ir ją charakterizavo, kaip drąsią stiprią, ir jaunimo gerbiamą asmenybę. Iš mūsų spaudos, kur Hanės vardas paskutiniu laiku buvo dažnai minimas, žinome, kad ji grupės vardu kreipiasi į Jungtinių Tautų Generalinį sekretorių, į 34-ją Ansamblių sesiją, į Specialų dekolonizacijos komitetą ir prašė nedelsiant imtis priemonių, kad kolonizavimas Lietuvoje ir kitose Pabaltijo šalyse būtų galutinai likviduotas. Kai ji įstojo į Helsinkio grupę, tapo plačiai žinoma visuomenininke. Savaiame jos gyvenimas vėl atsidūrė pavojuje. 1980.2.8 Zulė man rašė, kad gavusi Hanės draugės laišką iš Šiaulių. “Atrodo, kad Hanę žada ištremti. Kad tik į Vakarus! Ir laiškus prašo rašyti ne jai, bet draugei. Hanė stipri dvasia, bet silpna kūnu”. Tačiau jos neištrėmė nei į rytus, nei į vakarus, bet leido jai numirti tėviškėje savo mirtimi.

Mūsų žinios apie paskutinius keturiasdešimt metų Hanės gyvenimo, kai ji 1944 m. paliko su jaunesniu sūnumi Vyteniu Lopatiškiuose, tėra trupiniai iš laiškų ir žmonių pasakojimų. Šiuo metu jos kūryba mums neprieinama. Bet, kad ji liko sieloje tokia pati, kaip aš ją tuomet pažinojau, išskaitau iš “Draugo” kultūriniam priede (1980.3.15) atspausdinto trumpo jos aprašymo apie grožį: “Dabar aš žinau, kad yra badas, skurdas, vargas. Ne vienos dienos, ilgų metų badėjimas. Ir liudiju — grožio palaimą patyriau didžiausiame skurde, varge . . . Tai buvo Lukiškių kalėjime . . . Teismo sprendimu buvau pasmerkta ne vien laisvės netekimui, skurdui, sunkiam darbui, bet ir tai bene sunkiausia, artimiausiam kontaktui su padugnėmis. Tad tupėjau į savo kamputį įsispraudusi, nenorėdama matyti tų veidų, nei girdėti jų šnekų, stengiausi išskaityti užrašus sienoje . . . Ir staiga pamačiau čia pat šalia savęs sienoje nuostabaus grožio moters galvutę. Buvau sukrėsta iki pat savo esybės gelmių to nuostabaus grožio, kilnumo, šventumo dvelkimo. Bežiūrint į tą, turbūt kokia geležėle ar stikliuku išgraviruotą veidą, man ėmė rodytis, kad iš jo sklinda silpna, bet nuostabi šviesa, ir toji šviesa išskyrė paveikslą iš aplinkos, tarsi atskyrė jį nuo nešvarios sienos. Kas buvo tas nuostabaus talento dailininkas, sukūręs šį šedevrą? Koks jo likimas? Kaip skausmingai jis ilgėjosi ir troško gėrio ir tobulo grožio, įkūnydamas čia šį savo ilgesį . . . Nuo to laiko jau ketvirtis amžiaus praslinko, o manyje vis gyvas tas vaizdas ir susižavėjimas juo.”

MANO PIRMAS DARBAS

S. VILKAUJA

Seniau žmonės manęs kartais paklausdavo, ar aš dirbu. Žinoma, aš atsakydavau, jog dirbu visą savo gyvenimą, o pradėjau dirbti (kiek aš prisimenu!) maždaug 6-rių metų. Tiesą pasakius, pradžioje tas mano darbas buvo tik aplink namus. Nors pati dar buvau ir nedidelė, bet jau stengdavausi padėti mamai. Prisimenu, kaip ji prašydavo, kad pasaugočiau mažesniąją brolių, kad pažaisčiau su juo ar kad pasupčiau vygutėje. Kai maudydavo, liepdavo parinkti kur didesniąją vystykliuką, kad geriau būtų naujagimį apsupti. Kartais ji sakydavo: „Paimk mažiuoką ant rankų, paūčiok, ir jis nustos verkęs.“ Dažnai taip ir būdavo. O tų darbelių man namuose buvo nemažai, nes už mane jaunesni augo penki broliai ir viena sesuo. Be abejo, už tuos darbus aš negaudavau jokio atlyginimo, bet būdavau patenkinta, kad mama manimi pasitiki ir net kartais pagiria, jog gera nešiotė. Bet vieną kartą, kai jauėjau į vaikų darželį, aš tikrai dirbau ir net uždirbau pinigų. O buvo taip.

Prasidėjus I p. karui, tėtis iš Vilkaviškio su tarnyba buvo perkeltas į Maskvą. Tuo buvo nepatenkinta mama, nes miestas didelis, o mes atsidūrėme tarp rusų. Tėvai žinojo, jog Maskvoje gyvena lietuvių, bet juos buvo sunku surasti. Mes, maži vaikai, tuo nesirūpinome, bet mama labai nerimavo. Jau pirmąją dieną ji pradėjo dejuoti, kad grįžtume namo, nes vaikai surusės. O mes buvome tokie, kaip ir kiti maži vaikai. Lauke žaisdavome su visais ir pradėjome kalbėti rusiškai.

Bet vieną dieną tėtis parėjo iš tarnybos ir papasakojo, jog Riazaniuje jau yra gana daug savažiavusių lietuvių karo pabėgėlių. Tada jam pasisekė persikelti su darbu, ir mes netrukus persikraustėme į Riazanių. Tai gana didelis miestas į pietus nuo Maskvos. Gatvės apsodintos medžiais, daug gražių namų ir krautuvų, didelis miesto sodas ir keli parkai. Daugiausia — tai cerkvių, kurių varpai skambėdavo rytais ir vakarais. Žiemos labai šaltos ir daug sniego, o vasaros šiltos. Riazaniuje teko pagyventi ilgiau ir sulaukti 1917 m. Rusijos revoliucijos.

Ten atradome gana didelę lenkų tremtinių koloniją dar nuo sukilimų laikų. Lenkai buvo neblogai įsikūrę. Daugelis iš jų turėjo namus, o kai kurie ir gerus darbus.

Jie buvo pasistatę nedidelę plytų bažnytelę, turėjo pradžios mokyklą ir vaikų darželį. Bet mums svarbiausia buvo tai, kad atradome daug lietuvių. Tėvai sutiko net ir kelias pažįstamų šeimas nuo Vilkaviškio. Sekmadieniais jie visi ateidavo į tą lenkų bažnyčią, o po pamaldų šventoriuje pasišnekučiuodavo. Tada mama, pasitarus su tėčiu, vyresniąją brolių Stasį nuvedė į pradžios mokyklą, o mane į lenkų vaikų darželį, nes lietuviai savo neturėjo. Man darželyje patiko žaisti su vaikais, nors ir nemokėjau lenkų kalbos, bet pamažu pramokau. Abi vyresnės sesutės (Cecilija ir Eleną) tėtis nuvežė į Varonežo lietuvių gimnaziją, kurią išlaikė Amerikos lietuviai ir dar gaudavo iš caro dukters Tatjanos globos komiteto pabėgėliams šelpiti.

Atrodė, kad Riazaniuje jau apsipratome, bet mama kiekvieną dieną kalbėdavo apie grįžimą namo. Ji mums pasakodavo apie savo tėviškę ir apie gražią tėčio Dzūkiją. Ji mums dainuodavo lietuviškas dainas ir sekdamas pasakas, kad tik mes nesurusetume. O sugrįžti buvo sunku. Kai tėti kėlė su tarnyba, tai veždavo kad ir per visą Rusiją už dyką, o jei norėjo grįžti į Lietuvą, turėjo atsisakyti iš darbo ir važiuoti savais pinigais.

Laikas taip greitai bėgo, jog prasidėjo ir rusų revoliucija. Mes visai nieko nežinojome, bet vieną naktį išgirdome šaudymus. Revoliucionieriai su šautuvaisėjo beveik į kiekvieną namą, darė kratas ir suiminėjo jaunus vyrus. Rusijoje revoliucijos metu pasidarė didžiausia suirutė. Mieste labai daug suėmė žmonių ir sušaudė. Tuoju pritrūko maisto. Tada buvo įvestos kortelės duonai, pienui ir mėsai. Kaimo žmonės dar atveždavo į turgų ka nors parduoti, bet jau nebežinojo, kiek už juodos duonos kepalėlį prašyti. Tada miesto gyventojams duoną pradėjo kepti su avižų ašakom. Kiekvienam žmogui duodavo ketvirtį svaro per dieną. Tos duonos visai negalėdavome nuryti. Tuomet mama mus pamokė, jog nereikia kramtyti, o tik iščiulpti ir ašakas išspjauti. Mieste pradėjo siausti įvairios ligos. Dažnai matydavome, kaip vyrai sustodavo prie namų su vežimu, išnešdavo lavonus ir kraudavo apdengtus paklodėmis. Mes juos palydėdavome kartais net per kelis kvartalus. Būdavo labai nejauku, kai lavonų sustingusios kojos kyšojo iš vežimo. Mama mus bardavo liepdavo ten neiti, nes galime dar užsikrėsti kokia nors liga. Mieste uždarė daug krautuvų, buvo laikinai uždarytos ir mokyklos.

Tokiai padėčiai esant Rusijoje, Lietuva atgavo nepriklausomybę. Tada visi pradėjo ruošti grįžti namo. Be abejo, toms šeimoms, kurios neturėjo mažų vaikų buvo lengviau. Mano tėvams buvo sunku. Tuomet jie susirūpino, kaip sutaupyti daugiau pinigų kelionei. Mes tada gyvenome miesto pakraštyje, naujame namelyje,

T. KULAKAUSKAS

MERGAITĖ

kurį mums išnuomavo turtingas javų pirklys šalia savo sodo. Tą namelį tėčiui nurodė vienas iš bendradarbių, kuris ten irgi netoli gyveno. Kaimynai pasakojo, jog tas namelis buvo pastatytas sodo sargui, bet jokio sargo niekad nebuvo. Mums ten patiko, nes buvo daug vietos, mes galėjome lakstyti, šūkauti ir žaisti "kavonėle". Kitoje gatvės pusėje buvo didelė daržininkystė, aptverta medine tvora. Žiemą daržininkystėje buvo ramu, bet pavasarį prasidėdavo žmonių judėjimas, nes daug kas ėjo prašyti darbo. Taip vieną pavasarį tėtis su mama pradėjo kalbėti, kad gal ir mūsų mergaitės, kai parvažiuos iš gimnazijos vasaros atostogų, galėtų šiek tiek užsidirbti kelionei. Ten ateidavo dirbti merginų ir iš netolimo kaimelio. Mes, vaikai, kartais nubėgdavome į kiemą pasižiūrėti jų kaimietiškų šokių. Dažniausiai tai būdavo šeštadieniais, kai atsiimdavo visi uždarbį, dainuodavo, o kai atsirasdavo armonika, pašokdavo. Kai jau gerokai sutemdavo, būreliais skirstydavosi namo. Tą daržininkystę tvarkė pati šeimininkė, nes jos vyras sirgo kažkokia liga ir negalėjo vaikščioti. Vyresnysis sūnus ėjo į kunigus, o jaunesnysis buvo Petrapily jūrininku. Mes juos kartais vasarą matydavome. Motinai padėjo jauniausia dukra, kuri jau ruošėsi ištekti.

Tad vieną rytą mama pasakė, jog eisianti pasiteirauti dėl darbo. Tuomet ir aš panorau dirbti, kad galėčiau prisidėti prie grįžimo į Lietuvą. Pasakiau mamai. Ji nusijuokė, bet žadėjo paklausti. Deja, abi sesutės gavo darbą, o aš ne, nes buvau dar maža. O darbų ten buvo daug: ravėjimas, morkų retinimas, kopūstų kaupimas,

agurkų rinkimas ir kt. Be to, daug darbo ir kieme su daržovių paruošimu turgui ir krautuvėms.

Praėjus porai savaitių, šeimininkė atėjo pas mus ir pasakė, jog turinti ir man darbą, kuris yra labai lengvas, nes reikės tik nubaidyti paukščius. Mat, laukuose jau buvo pasėti agurkai, o iš netolimo miško, kai tik pradeda švisti, atskrenda juodvarniai, kapsto ir lesa sėklas. Darbas tęsis tik apie dvi savaites. Kai agurkai sudygs, tai paukščiai daugiau nebeatskris. Tėtis susirūpino. Mama nieko nesakė, o aš buvau patenkinta. Šeimininkė išeidama dar priminė mamai, kad mane paguldytų anksčiau, o ryte ji ateis ir prižadins.

Naktį išgirdome beldimą į langą. Buvo 3 val. ryto. Tai buvo šeimininkė. Tėtis supyko, kad prasidėjome su tokiais darbais. Pabudo ir vaikai, o aš pradėjau rengtis. Mama visus ramino, jog manęs niekas neverčia. Jeigu nenori — gali neiti. Ji man dar padavė veltinę skarą apsisupti, nes rytais laukuose labai šalta. Tada aš su šeimininke greitai nukiūtinom gatvę į laukus. Aplinkui buvo dar tamsu. Tik viename dangaus pakrašty tiesėsi rausva pašvaistė. Turbūt saulė tekėjo? Paukščių dar nebuvo. Ji man liepė laukti, o kai jie atskris, tai šaukti ir mesti į juos grumstais. Ir ji nuėjo namo, žadėdama tuoj sugrįžti. Aš lyg nusigandau, bet ji žadėjo sugrįžti, tai nurimau. Tada apsisupau gerai skara, atsėdau tarp plysy, apšilau ir lyg pradėjau snausti. . . . Staiga išgirdau pro miegus, kad mane kažkas šaukia vardu. Pabudau ir pamačiau šeimininkę, o laukas buvo pilnas juodvarnių. Tada greitai šokau, griebiau abiem rankom grumstus ir mečiau į paukščius. Juodvarniai kranksėdami pakilo, apsuko ratą ir lyg tamsus debesis nuskrido miško link. Stovėdama vidury laukų, aš ką tik nepradėjau verkt, nes supratau, kad mano darbas yra baigtas. Bet ji manęs visai nebarė, o pasakė, kad ir rytoj ateisianti. Aš pasiryžau daugiau nebeužmigti ir ėjau drąsiai su ja namo.

Namie visi manęs laukė. Tėtis sėdėjo prie stalo ir liepė mamai, kad man duotų pusryčių. Tik vėliau, kai mama paklausė apie darbą, aš pradėjau pasakoti apie tuos juodvarnius. Tėtis man patarė daugiau neiti, bet aš tvirtinau, kad tas darbas visai nėra sunkus.

Kitą rytą man sekėsi jau daug geriau. Aš laukuose nebijoju, nes buvo ramu, o šeimininkė manęs vienos daugiau nebepalikė. Ji man kiekvieną rytą duodavo pyrago, kepto su obuoliais ar varške. Aš tą pyragą parnešdavau namo. Kartais tų paukščių atskrisdavo mažiau. Matyt, jie mudviejų bijojo, nes juos pasitikdavome su grumstais. Baigiantis antrai savaitei, pasirodė pirmieji agurkų lapeliai. Netrukus jie sužaliavo ilgomis eilėmis, o juodvarniai daugiau nebeatskrido. Taip ir baigėsi mano pirmasis darbas.

Turbūt šeimninė buvo manimi patenkinta, nes pažadėjo man ir kitais metais, bet jau geresnį darbą. Kiek aš uždirbau — neprisimenu. Tik labai gerai pamenu, kad tėtis man tada nupirko turguje, nes krautuvėse jau nieko nebebuvo, juodus batukus su dirželiu ir sagute. Bet aš labai norėjau dar ir šiaudinės skrybėlaitės su ilgu juodo aksomo kaspinu ir keliom raudonom vyšniom. Su tokia skrybėlaitė aš matydavau bažnyčioje vieną lenkaitę. Tėtis man pažadėjo, bet liepė palaukti, kai bus geresni laikai.

Aš buvau labai pasiilgusi savo darželio vaikų. Bet darželis tą mėnesį buvo uždarytas, nes mokytoja susirgo šiltine ir mirė. Laidotuvėse dalyvavo visi vaikai ir daug žmonių. Stovėdama šventoriuje šalia mamos, aš vienintelė kartą savo gyvenime verkiau mokytojos. Ji buvo jauna, o man atrodė graži ir labai gera. Ji žadėjo

mamai rudenį mane perkelti į I-ji pradžios mokyklos skyrių. Tėtis tada juokavo, kad aš turbūt buvau labai “mokyta”, nes jau kalbėjau lietuviškai, lenkiškai ir rusiškai.

Tėvai pradėjo susirašinėti su giminėmis Lietuvoje. Taip ir mes visai netikėtai gavome laišką nuo močiutės. Ji rašė ne savo, bet kažkieno kito ranka, kad karas jau pasibaigė ir kad Lietuva laisva. Mūsų namai nesudegė, nes vokiečiai buvo įrengę karo liginę. Sode bus daug obuolių ir kriaušių. Bitės per karą liko nesunaikintos ir gerai neša medų. Ji ragino mus nieko nelaukti ir grįžti namo.

Tada vieną birželio mėn. dieną, išpardavę didesnius daiktus, susidėjome savo likusią mantą, atsisveikinome su kaimynais ir pajudėjome Lietuvos link . . .

Iš atsiminimų.

• K N Y G O S

MAŽŪJŲ DIENOS

Tokiu pavadinimu neseniai 1984 m. iš spaudos išėjo Vytės Nemunėlio vaikų poezijos rinktinė, sudaryta iš 9 jo anksčiau išleistų knygų.

Apie vaikų poetą Vytę Nemunėlį būtų galima kalbėti ne mažiau kaip ir apie suaugusių poetą Bernardą Brazdžionį, kuris mažųjų poezijai pasirinko ir šį mažybinių slapyvardį. Vytė Nemunėlis jau nuo 1923 m. ėmė garsėti savo gausiais eilėraščiais “Žvaigždutėje”, auo metu mokytojo St. Tiūnaičio redaguojamoje. Toji “Žvaigždutė” parodė literatūrinį kelią ne vienam į poetus ar šiaip į rašto darbuotojus išėjusiam. Jų tarpe tada jau reiškėsi Jonas Kuzmickis (Gailius), Paulius Preikšas, Vytautas Tamulaitis, o kiek vėliau — Leonardas Žitkevičius, Jonas Minelga, Paulius Drevinis ir kiti. Bet Vytė Nemunėlis jų tarpe savo eilėmis buvo ypač populiarius. Jis jau tada buvo susidaręs gana lengvą eiliavimo techniką, mokėjo prieiti prie jaunojo skaitytojo taikliais ir turiningais eilėraščiais.

Būdinga, kad Bernardo Brazdžionio poezijos rinktinė “Poezijos pilnatis” (1970) buvo sudaryta iš 9 anksčiau išleistų rinkinių, ir iš tiekios pat rinkinių sudaryta dabar išleista rinktinė “Mažųjų dienos”.

Ši rinktinė sudaryta iš šių tarp 1931 ir 1950 m. išleistų rinkinių: Mažųjų pasaulis, Drugeliai, Kiškio kopūstai, Vyrai ir pipirai,

Purienos, Dėdė rudenėlis, Gintaro kregždutė, Tėvų nameliai, Pietų vėjelis. Iš kiekvieno rinkinio įdėta po kelioliką eilėraščių, taip kad susidarė 190 pusl. knyga.

Kitą tokią rinktinę dar būtų galima sudaryti iš šion rinktinių neįtrauktų knygų: Meškiukas Rudnosiukas (2 laidos), Algirdukas pupuliukas ir Kazytė jo sesytė, Laiško kelionė, Mažoji Abėcėlė, Lietuvai tėvynei, Po tėvynės dangum. Šios vaikų poezijos knygos buvo išleistos 1939 ir 1952 m. laikotarpiu. Kai kurios tų knygų yra eiliuotos pasakos ar poemėlės, tad gal atrankai mažiau palankios.

Sudarant “Mažųjų dienų” rinktinę, autoriui teko atsižvelgti į šių dienų mažųjų skaitytojų išsviwoje padėtį ir poreikius. Jie jau gimę svetur, jų tėvų ir senelių tėvynė jiems lyg ir “terra incognita”, su kuria jie vis dėlto turi susipažinti, nes iš tikrųjų ten yra jų kilmė, jų šaknys, kurių dabar taip uoliai ieškoma. Lietuvą pažinti ir ją pamilti turi kiekvienas lietuvių kilmės vaikas, nepaisant kuriame krašte jis būtų gimęs. Autorius atsargiai į rinktinę dėjo tokius eilėraščius, kurie buvo gerai suprantami anų laikų lietuviukui, o šių dienų mažajam skaitytojui gali beturėti mažiau reikšmės ar likti tik lokalinės ir ribotos kūrybos plotmėj. Žinoma, visiškai nuo praeities atsisakyti neįmanoma ir net gal nėra reikalo, nes ir tokia kūryba gali turėti mažų mažiausia bent pažintinės reikšmės.

Rinktinės “Mažųjų dienos” tematika

gana plati. Motyvų atžvilgiu čia — tikras vaikų poezijos arsenalas. Gausu eilėraščių, kur apdainuojama tėvynės meilė, pedagoginiai ir kiti su mokykla susiję reikalai, o ypač gamta su gyvulėlių, paukštelių ir vabzdžių pasauliu, apgiedamos čia bent svarbiausiosios religinės šventės ir šiaip jau metų laikai, apdainuojamas prarastos tėvynės ilgesys ne tik praėjusio karo metu, bet ir išsviwoje. Tokius eilėraščius gal ne mažiau skaitys ir suaugusieji, kurie anom dienom dar buvo vaikai, kaip kad dabar jų pačių prieauglis. Čia jis išgirs, kaip čiulba Lietuvoj vyturėlis, kaip savo bandą saugojo piemenėlis, kaip jis draugavo su laukų žvėreliais ir paukšteliais, kaip bėgo į mokyklą, kaip švietėsi ir auklėjosi suaugusio gyvenimui.

Vytės Nemunėlio poezija sukurta gana meistriškai: jis ne tik formos, bet ir turinio virtuožas. Be to, jis itin geras vaikų sielos žinovas, suprantas jų reikalus ir norus, tad ir gebas į juos prabilti jiems artimu, šiltu žodžiu. Toji poezija duoda ne tik estetinio pasigėrėjimo, bet ir siekia auklėjamojo tikslo. Pasinaudojama gyvulėlių, žvėrelių, paukštelių įvaizdžiais. “Pelėdžiukas mokiuniukas” tai toks vaikas, kurs “eina klasėn susivėlęs (p. 77). Nuo ožiuko, kurs viską verčia namuos ir neklauso mamos, bėga jo draugai, dėl to ir mūsų mažasis skaitytojas pasižada:

Aš nebūsiu kaip ožiukas

*Striukum-bukum Bukum-bukas —
Ant galvos nebus ragu,
Daug turėsiu sau draugų. (p. 71)*

Pylos gauna nuo poeto Motiejukas tinginėlis:

*Pusė puslapio diktanto,
O klaidų, klaidų, klaidų! . . .
Motiejukai, Motiejukai,
Tu ir tingi kaip už du!*

Taip neigiamais charakteriais kuriami teigiamieji.

Be eilėraščių apie gyvulėlius, žvėrelius, paukštelius rinktinėje gana plačiai apdainuojama gamta, ypač metų laikai. Tie eilėraščiai susiję daugiausia su Lietuvos gamta:

*Ku-ku tūkstančiai gegučių,
Ku-ku tūkstančiai vaikų,
Jei dabar laukely būčiau,
Traukčiau aš taip pat "ku-ku". (p. 63)*

Nemažai eilėraščių skirta didžiosioms šventėms — Kalėdoms ir Velykoms. Čia kartais pasigirsta ir toks posmas, kurį ir suaugusieji mielai paskaitys, kaip kad skaito Maironį:

*Velykos! Velykos! Pavasario šventė,
Ir bundančioj žemėj taip miela, šviesu —
Žibutės dabina upelio pakrantę,
Žibutės dabina mūs širdis visų. (p. 91)*

Panašių atgarsių suaugusiems nugirsti ir Kalėdų giesmės:

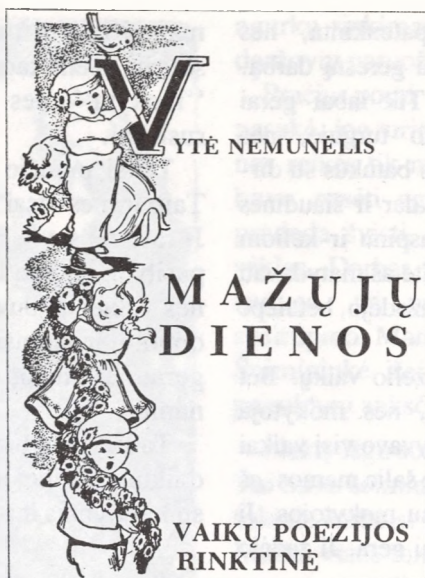
*Kalėdos, Kalėdos! —
varpeliai skambės
ir gimusiam Kristui
mūs meilę kalbės,*

*O Kūdikio meilė, kaip saulė auksinė,
Per amžius gaivins mūsų žemės krūtinę. (p. 109)*

Nuoširdžiai apgiedama ne vienas eilėrašty motinos meilė ir jos rūpestis mažaisiais:

*Kas paleido kaip margą drugelį
Mane žemės žieduos paskraidyti,
Kas pasaulin nežinomą kelią
Man parodė? — Mamytė, mamytė!
(p. 139)*

Formos atžvilgiu Vytės Nemunėlio poeziją sudaro daugiausia ketureiliai, tad mažojo skaitytojo lengvai išmokstami ir atsimenami. Ypač mielai nuteikia lengvas humoras ir gana šmaikštus sąmojis, pvz. tokiuose eilėraščiuose kaip Ką Jonukas veikia, Man nereikia keturių, Kaminkrėtys,

Trys pieštukai ir kiti; paskutiniai du tai tiesiog puikios smagaus sąmojo pilnos poemėlės.

Taipgi Vytės Nemunėlio poezijai gana būdingi refrenai — atgarsiai iš gyvulėlių ar paukščių gyvenimo, kaip kad tokių atgarsių randame liaudies dainose. Čia tokia yra "Žvirblių puota":

*Ei, džium, džium, žvirbleli,
Pilkasai, džium, džium,
Atradau ant kelio
Miežio grūdą, džium! . . . (p. 14)*

Kartais ir patys vaikai tokių atgarsių susiranda (aišku, poetui davus pradžią):

*Dzig-dzig-dzig į Vilnių jojau,
Pasilsėt Kaune sustojau.
Labądien, vaikai Kaune,
Ar pažįstat jūs mane? (p. 44)*

Dar įmančiau tokie refrenai atsiranda iš paties teksto parimuojamų žodžių, kaip štai:

*Sėdi kiškis ant kopūstų,
Pūstu pūstu,
Kad pilvelį jam išpūstų,
Pūstu, pūstu. (p. 56)*

Tokie poezijos posmai bus ypač lengvai įsimenami, jie prašosi ir padainuojami.

Praėjusio karo metu ar ir po to rašyti Vytės Nemunėlio eilėraščiai turės daugiau pažintinės reikšmės, būtent kaip buvo pergyventos karo dienos, netekus tėvynės. Tokius eilėraščius galės paskaityti ir suaugusieji, tada dar būvę tik maži vaikai. Ne kartą tose eilėse išreikšta grįžimo į tėvynę viltis, kaip ji buvo puoselėta ano meto pokario dienomis:

*Grįšim, grįšim ten, kur teka
Nemunėlis ir Neris,
Kur pavasarį ant tako
Obelių žiedeliai kris . . .*

*Kur svajonės mūsų žydi
Mūsų soduose žaliuos,
Grįšim, grįšim nepaklydę
Svetimų kraštų keliuos . . . (p. 178)*

Vytės Nemunėlio poezijos rinktinė pravers ne tik pasiskaitymui namuose, bet ir panaudojimui mokykloje. Tokia poezija yra ypač gera priemonė ugdyti lietuvių kalbos mokėjimą ir jos išlaikymą sietimuose kraštuose.

Knyga gausiai iliustruota, ją meniškai apipavidalino Paulius Jukus. Išleido Los Angeles ateitininkai sendraugiai. Spaudė Pranciškonų spaustuvė Brooklyne, N.Y. Kaina nepažymėta. 1984 m. leidinys.

Knygos išleidimą rėmė mecenatai, kurių pavardės surašytos p.206-207.

Iš "Leidėjų žodžio" (p. 205) aiškėja, kad "buvo sudaryta mokytojų ir jaunų motinų komisija, kuri su autorium bendradarbiaudama atrinko šiam metui tinkamiausius eilėraščius".

A. TYRUOLIS

Lietuvos Bažnyčios — Churches of Lithuania — knygų serija buvo pradėta leisti 1980 metais. Yra išleisti šie tomai: Žemaičių Vyskupija, Vilkaviškio Vyskupija, Kauno Arkivyskupija ir dabar pasirodė Panevėžio Vyskupija. Jau yra baigiami paruošiamieji darbai Vilniaus ir Kaišiadorių vyskupijų. Viso šio milžiniško darbo autorius yra Bronius Kviklys. Knygas leidžia Amerikos Lietuvių Bibliotekos Leidykla Čikagoje. Šių dailiai apipavidalintų ir istoriniai reikšmingų veikalų neturėtų trūkti mūsų knygų lentynose!

Amerikos Lietuvių Bibliotekos Leidykla yra išleidusi įvairių liuksusinių, gausiai iliustruotų leidinių: Lietuvių Šeimos Tradicijos, Lietuvių Ekslibrisai, M.K. Čiurlionis — kūrėjas ir žmogus ir t.t.

Švenčių proga dovanokime knygą!

• ORGANIZACINĖ VEIKLA

L.K. MOTERŲ DRAUGIJOS KANADOJE 35-RIŲ METŲ SUKAKTIS

DR. ALDONA UŽUPIENĖ-LUKIENĖ

Su Katalikių Moterų Draugija jau teko susidurti Lietuvoje. Būdama studente medike, aktyviai dalyvavau draugijos Motinos ir Vaiko sekcijoje. Važinėjau su paskaitom, lankiau draugijos skyrius. Mažas vietoves tekdamo pasiekti arkliais, o žiemos metu net rogėmis užšalusiu Nemunu. Bet kai buvome jaunos, tai ir idealizmo netrūko.

Į Kanadą atvykau 1949 m. kovo mėnesyje ir jau pirmosiom savaitėm pradėjau galvoti apie moterų veiklos išvystymą. Paraginta atvykusio aplankyti dr. Juozo Leimono, Viktoro Užupio bei klebono Petro Ažubalio pritarimu ir uolia pagalba 1949 metais balandžio mėn. 10 d. Šv. Jono Krikštytojo parapijos rūšio salėje buvo įkurtas pirmasis Kanadoje Lietuvių Katalikių Moterų Draugijos Toronto skyrius. Pirmąją valdybą sudarė: dvasios vadas kun. P. Ažubalis, pirmininkė dr. A. Užupienė, vicepirm. O. Kalinauskienė, sekr. S. Arbataitytė-Šakalienė, išd. K. Margienė, išd. sekr. M. Tamulaitienė, koresp. dr. E. Jasevičiūtė, ryšininkė Monkienė. Pirmuose organizaciniuose darbuose labai daug padėjo ankstesnių emigracijų lietuvės: Monkienė, Margienė, Dervinienė, Kalinauskienė, Motiejūnienė, Matijošaitienė ir kitos. Teatleidžia tos, kurių pavardžių nebeprisimenu.

Nors mes, naujos ateivės, vargome naujakurių nepriteklus, bet entuziazmas jungtis į organizuotą bendrą moterų darbą buvo didelis.

Pirmasis draugijos rūpestis buvo tinkamai ir pagal lietuvišką paprotį atšvęsti Motinos Dieną, kurios minėjimas buvo surengtas erdvioje Šv. Pranciškaus italų parapijos salėje. Šis minėjimas sutraukė beveik tūkstantinę žiūrovų minią, daugiausia iš miškų kirtimo grįžusius lietuvius jaunos vyrus. Buvo susirūpinta globoti ir jaunas lietuvaites, kurios atvyko į Torontą, atlikusios sutarties darbus šeimose. Jau 1949 m. gruodžio mėn. buvo įsteigta mergaičių sekcija, kur pirmąją valdybą sudarė: S. Jonaitytė, V. Dielinkaitytė, J. Gotceitaitė. Sekcija pra-

džioje globojo dr. E. Jasevičiūtė, vėliau K. Juozapavičienė ir S. Vanagaitė. Buvo susirūpinta įsteigti vaikų darželį, kurį vėliau įkūrė N.P.M. seselės.

Į draugijos veiklą įsijungė Ona Jonaitienė-Tugaudienė, kuri 1950 m. buvo išrinkta Toronto skyriaus pirmininke, kitos valdybos narės buvo Matijošaitienė, Juozapavičienė, Abromaitienė ir Čepienė. Paskatinta didelio pritarimo ir pasisiekimo, pirmoji Toronto skyriaus valdyba nutarė eiti centro valdybos pareigas ir pradėjo steigti draugijos skyrius Hamiltone, Montrealyje, Londone, Winnipege ir Wellande. Vėliau buvo įsteigti skyrius Delhi.

Draugija buvo tiek pajėgi, kad jau 1950 m. liepos mėn. buvo sušauktas pirmasis K.L.K. Moterų Draugijos atstovų suvažiavimas Toronte, kuris įvyko šv. Jono Krikštytojo parapijos klebonijoje. Suvažiavime buvo išrinkta nauja centro valdyba ir priimti draugijos įstatai. Centro valdybą sudarė: dv. vad. k. J. Liauba, O.F.M., pirm. A. Užupienė, vicepirm. Žymantienė, sekr. M. Jokūbėnaitė.

Šalia organizacinės veiklos buvo rūpinamasi plačiai skleisti tautiškos-katalikiškos šeimos išlaikymo idėjas. Tuo reikalu buvo rengiamos paskaitos, moters teismas ir diskutuojama narių susirinkimų metu, kurie dažnai vykdavo parapijos salėje. Buvo nutarta išleisti knygą kuri supažindintų su buvusia draugijos veikla Lietuvoje ir išeivijos moterų katalikiška organizacine veikla įvairiuose kraštuose.

Knygos leidimo reikalu buvo daug susirašinėjama su 1951 m. Paryžiuje įsikūrusia Pasaulio Lietuvių Katalikių Organizacijų Sąjunga, kurios narės turėjo daugiau galimybių, o centro valdybos prašomos sudarė redakcinę knygos leidimo komisiją. Mūsų išleista knyga "Mūsų keliai" 1952 metais buvo atspausdinta Romoje.

Centro valdyba palaikė glaudžius ryšius su visais skyriais Kanadoje. Taip pat stengėsi bendradarbiauti su Amerikos Lietuvių Rymo Katalikių Moterų S-ga, Škotijos ir P. Amerikos moterų organizaci-

jom. Daug buvo padirbėta, steigiant savaitraštį "Tėviškės Žiburiai", renkant aukas ir prenumeratas. Centro valdybos rūpesčiu buvo įsteigtas "T.Ž." moterų skyrelis "Moters žodis", kurio pirmoji red. buvo P. Abromaitienė, vėliau N. Kulpavičienė. 1955 m. įvyko K.L.K. Mot. D-jos atstovų suvažiavimas, kuriame buvo nuspręsta leisti žurnalą "Moteris". Jo pirmasis numeris pasirodė tų pačių metų gale. Pirmoji redaktorė buvo S. Prapuolenytė, vėliau J. Matusevičiūtė ir Z. Daugvainienė. Nuo 1967 metų žurnalą redaguoja Nora Kulpavičienė. Žurnalas gražiai leidžiamas, plačiai skaitomas ir prenumeruojamas visuose kraštuose, kur tik yra moterų, mėgstančių moterišką spaudą. Tai gal vienintelis periodinis leidinys išeivijoje, kuris išsilaiko be skolų, o tik iš prenumeratų ir prenumeratorių gausių aukų.

1956 metais įsisteigus Priskėlimo parapijai, Toronto skyrius pasidalino į du: Priskėlimo parapijos ir Šv. Jono Krikštytojo parapijos skyrių (vėliau Liet. Kankinių par.), kuris perėmė visus Toronto skyriaus dokumentus ir knygas.

Trisdešimt penkerių metų L.K. Mot. D-jos gyvavimas Kanadoje paliko gilius pėdsakus lietuviškoje visuomeninėje ir kultūrinėje veikloje. Per visą tą laiką draugija stiprėjo ir plėtėsi. Jos narės darbavosi ne tik parapijų ribose, bet taip pat plačiai reikėsi šalpos reikaluose, talkino bendruomenei, teikė pagalbą jaunimui, skatino lietuvišką spaudą, rengė parodas, koncertus, paskaitas ir simpoziumus, nagrinėjančius mums svarbias problemas ir t.t. Svarbiausia draugijos narės stengėsi išlaikyti lietuvišką krikščionybę savo šeimose, tinkamai auklėti jaunimą, palaikyti lietuvių kalbą ir papročius. Šiais tragiškais laikais lietuvių moters ir motinos pareigos pasidarė dar sunkesnės, o "Tiesos ir Meilės" idėjų tęsimas — dar svarbesnis.

Dėkodamos Aukščiausiam už 35-rių metų gyvavimą, prašykime palaimos, stiprybės bei ištvermės sekti savo idealais, kad galėtume įdiegti tų idealų kibirkstėlę mūsų jaunimui, kuris ją ugdytų ir kada nors galėtų ją sugrąžinti į laisvosios, krikščioniškos Tėvynės šeimos židinius.

BRONĖ
BUIVYDAITĖ
TYRŲ — DUKTĖ

BRONĖ BUIVYDAITĖ — TYRŲ DUKTĖ UŽBAIGĖ ŠIOS ŽEMĖS KELIONĘ

Š. m. sausio 29 d. Lietuvoje mirė rašytoja Bronė Buivydaite — Tyrų Duktė, sulaukusi senatvės. Velionė buvo gimusi 1895 m. gruodžio 8 d. Svėdasuose, Rokiškio aps. Vėliau Buivydų šeima persikėlė į Anykščius. 1913 m. ji įstojo į Utenos progimnaziją. Pirmojo pasaulinio karo metu lankė Voronežę (Rusijoje) lietuvių gimnaziją, kurią baigė su sidabro medaliu. 1919 m. sugrįžo į nepriklausomą Lietuvą ir gavo mokytojos darbą Skuodo progimnazijoje, vėliau dirbo Veiveriuose. 1925 m. buvo perkelta į Panevėžio mokytojų seminariją, kur dėstė lietuvių kalbą. Buvo ištėkėjusi už J. Mičiulio. Pasirinko sau Tyrų Dukters slapyvardį. Sulaukusi pensijos, gyveno Anykščiuose, kur mirė ir buvo palaidota. Ji buvo vyriausia savo amžiumi iš visų mūsų gyvų rašytojų.

Br. Buivydaite pradėjo rašyti dar gimnazijoje būdama. Tuoj pradėjo siųsti savo kūrybą „Ateities Spinduliams“, „Skaitymas“ ir kitur. 1921 m. išleido pirmąjį savo eilėraščių rinkinį — „Vasaros šnekos“. Tad tais pačiais metais ji pateko į K. Binkio redaguotą poezijos antologiją, „Vainikai“.

Būdama mokytoja, ji tuoj pastebėjo, jog mūsų jaunimui trūksta skaitinių. Todėl didelę dalį kūrybos ji skyrė vaikams, kaip pvz.: „Skudučiai“, „Lapė gudragalvė“, „Trys bičiuliai“, „Po žilvičiais“, „Aukšinis batelis“, „Karklo švilpa“, „Pagiry maža trobelė“ ir kt.

Rašytoja pasireiškė poezijoje, prozoje ir dramoje. Ji sukūrė J. Banaičio operai „Jūratė ir Kastytis“ libretą. Taip pat jos yra išleista „Anykščių baladės“ (padavimai), „Stebuklingoji radasta“ (drama — pasaka) ir „Atversti lapai“ (romanas). Pokario metais ji parašė dvi atsiminimų knygas (autobiografinio pobūdžio) — „Pro vaikystės langą“ „Vargai vartus kilnoja“.

Anksčiau ji pati yra pasisakiusi apie save, jog gyvenime būtų galėjusi parašyti daug daugiau, bet pirmiausia buvo mokytoja, o tik po to rašytoja. Į senatvę jau rašė mažiau, nes susilpnėjo regėjimas.

Bronė Buivydaite — Tyrų Duktė visuose savo kūrinuose buvo kilnių idėjų ir katalikiškosios pasaulėžiūros ugdytoja. Ji buvo ir mūsų, „Moters“ žurnalo bendradarbė.

Tebūna lengva jai gimtoji žemė!

S. VILKAUJA

Sofija Pūtvytė-Mantautienė mirė š. m. balandžio mėn 5 d. Putnam, Conn., N.M.P. seselių slaugymo namuose.

Sofija buvo kilusi iš garsios Pūtvių šeimos. Baigusi Šiaulių gimnaziją 1919 m., pradėjo dirbti ELTA žinių agentūroje. Greit įsijungė į Šaulių S-gos darbą. Nuo 1920 m. vadovavo sporto, auklėjimo ir tautinio švietimo sekcijai darbuose. Taip pat dirbo ir visuomeniškoje veikloje. Nuo 1938 buvo šaulių moterų vadė. Pasireiškė platesne vei-

Sofija Mantautienė

kla Liet. Vaiko, Savitarpinės Pagalbos, kalinių globos ir kitose draugijose. Išeivijoje dalyvavo Balso, LB, L.K. Mot. D-jos veikloje ir kitur. Bendradarbiavo spaudoje. Su savo vyru A. Mantautu parašė tėvo Pūtvio biografiją.

Sofija visą savo gyvenimą dirbo aukštesniems tikslams, skleidė šviesą ir šauliškas idėjas, ypatingai kaimuose ir miesteliuose. Ji neieškojo garbės ar atpildo, bet pildė seserišką pareigą. Jos darbai susilaukė atpildo, kada šauliškos moterų kuopos prisipildė naujomis vadovėmis, kurios buvo jos paruoštos tam reikšmingam darbui.

Jos liūdi vyras A. Mantautas, sūnus, dukterė su šeimomis ir šaulių gretos.

Tegul būna jai lengva išeivijos žemė!

K.Č.

A. Michelevičienė

Penkeri metai išlydėjus

Aldona Saulė Dirkytė-Michelevičienė jau prieš penkerius metus išėjo į neskaičiuojamo laiko erdvę. Ji gimė 1920 m. Lietuvoje, mokėsi ir 1940 m. baigė

• MOTERYS PASAULYJE

LMKF Los Angeles atstovės iš k.: S. Bajalienė — vicepirm., Br. Skirienė — pirmininkė, J. Bryant — GFWC prezidentė, R. Barkutė — narė, GFWC suvažiavimo metu.

LIETUVĖS TARPTAUTINIAME GFWC SUVAŽIAVIME

Š.m. birželio mėn. 10-15 d. Los Vegas, Nevada, įvyko General Federation of Women's Club suvažiavimas. Šiai organizacijai priklauso apie 10 milijonų narių. Lietuvių Moterų Klubų Federacijai atstovavo Bronė Skirienė iš Los Angeles, jai talkino adv. Ramunė Barkutė ir Stasė Bajalienė. Suvažiavo delegatės iš visų JAV valstijų ir 46 kitų kraštų, iš viso 1493 atstovės. Lietuvės buvo vienintelės, kurios įsirengė informacinį kioską su dideliu užrašu "Lithuania", lietuviškom lėlėm, žemėlapiams ir spausdiniais apie

Lietuvą. Taip pat naujai įsteigiam GFWC muziejui buvo įteikta lėlė-verpėja, simbolizuojanti išeives. Lietuvės atstovės, dėvinčias tautinius drabužius, ir kioską daug fotografavo. GFWC šūkis yra "Unity through Diversity". Amerikos klubai darbuojasi švietimo ir socialinėse srityse. Galina Žilionienė atstovauja GFWC. LMKF narės irgi labai aktyviai dalyvauja socialinėje, kultūrinėje ir politinėje veikloje, kiek galėdamos keldamos Lietuvos esamą situaciją viešumon.

B.J.

Rasa Lukoševičiūtė

mokytojų seminariją. Jos gražūs ateities planai buvo sugriauti okupacijų, o nuo teroro teko prisiglausti už Lietuvos sienų. Pasitraukusi į Vokietiją, po karo iškėję už kap. B. Michelevičiaus ir 1949 m. išvyko į J.A.V. Vyrai dirbant diplomatinėje tarnyboje, teko gyventi įvairiuose pasaulio kraštuose. Vėliau įsikūrė Šarasoje, Floridoje, kur netikėtai liga 1980 m. vasario 16 d. sustabdė jos ramų šeimos gyvenimą.

Kad ir gyvendama įvairiuose kraštuose, Saulė nuolat sekė ir pagal galimybes pati dalyvavo lietuviškame gyvenime. Ji mėgo lietuvišką spaudą, pati rašė, bendradarbiavo ir "Moters" žurnale.

Poetė Zenta Tenisonaitė

Belgijoje leidžiamoje flamandų literatūros enciklopedijoje "Lectuur Repertorium" IX-tame yra aprašyta **Zenta Tenisonaitė** (Tenison). Ji yra išleisus savo poezijos lietuvių ir flamandų kalbomis, taip pat išvertusi lietuvių poeziją į flamandų kalbą. Paskutiniu laiku lanko Antwerpene meno akademiją, kurią numato baigti už poros metų. Ji yra ir "Moters" bendradarbė. Linkime sėkmės!

Skulptorei Meilai Kairiūkštytei-Bal-kuvienei JAV valstybinis meno fondas paskyrė penkis tūkstančius dol. premiją už skulptūrinius darbus. Jos studija yra Washingtono, D.C., priemiestyje. Šiuo metu ji baigia sukurti moteriškų figūrų skulptūrų seriją.

PLKOS valdybos tarptautinių ryšių atstovė, Paryžiuje gyvenanti **Birutė Venskuvienė**, gavo raštišką padėką iš Vatikano sekretariato už popiežiui Jonui-Pauliui II įteiktą dovaną. Lietuvių moterų dovana buvo įteikta Šv. Kazimiero minėjimo audiencijos metu.

Rasa Lukoševičiūtė vadovauja Montrealio lietuvių jaunimo ansamblui "Gintaras". Šis ansamblis buvo įkurtas 1969 metais, susidedantis iš šokių grupės, choro ir liaudies instrumentų orkestro. Ansamblis pasižymi įdomiai inscenuotomis muzikos, šokių ir dainų pynėmis. Yra išleista ir plokštelė "Kur gintaras."

LMKF
dovana
įteikta
GFWC
muziejui
Washington'e

• SVEIKATA

VAISTINIAI AUGALAI

Augalai yra pagrindas gyvulių ir žmonių maisto. Žmogus, gaudamas azotinio maisto, gali pasigaminti 10 amino rūgščių, reikalingų baltymų susidarymui, tačiau kitų 10 svarbiųjų amino rūgščių, reikalingų baltymų sintezei, negali pagaminti. Augalai gali pasigaminti visas amino rūgštis, reikalingas baltymų sintezei chlorofilo pagalba iš vandens ir anglies dvideginio, magnzijai padedant fotosintetiniu būdu saulės energijai dalyvaujant. Taigi, be augalų negalėtų egzistuoti nei gyvuliai, nei žmonės. Ką rašiau apie baltymų gamybą augale, tą pat galima pasakyti ir apie alkoholoidų, eterinių aliejų, glikozidų, bei kitų gydomųjų pradų susidarymą augale. Jeigu tuos gydomuosius junginius augale reikėtų pagaminti laboratorijose, tai reikėtų labai komplikuočių įrengimų, daug kainuojančių reagentų, labai gerai paruoštų chemikų, o augale tai pagaminama gana greitai, tiksliai ir be jokio vargo žmogui.

★ ★ ★

Vicekonsulė Marija Kraučunienė su skautukėm. Š.m. liepos mėn. J.A.V. įvyko pasaulio skaučių organizacijų suvažiavimas, kuriame dalyvavo atstovės iš 100 kraštų.

Lituanistikos tyrimo ir studijų centras Čikagoje renka dabartinėje Lietuvoje išleistas knygas. Adresas: LTSC, 5620 So. Claremont Ave., Chicago, Ill. U.S.A. 60636, telef. 1-312-434-4545.

Konsulei Juzei Daužvardienei sukako 80 metų. Šia proga Čikagos Lietuvių Moterų Klubas suruošė pagerbimą. Sveikiname Jubiliatę!

Nuotraukoje iš kairės:
L. Dargienė, J. Daužvardienė
ir A. Lipskienė

Marija SVILIENĖ, ilgametė Lietuvių Katalikių Moterų Draugijos Dusetų parapijos Lietuvoje ir Delhi Kanadoje narė, 1984 m. rugpjūčio 5 d. atšventė savo **šimtmetinį gimtadienį**. Nuotraukoje — ji su savo dukra KLK Mot. D-jos nare Birute Lukošiene, dukraite Jūrate Repšiene ir produkraite Kristina Repšyte. Ta proga ją sveikino Kan. Liet. Bendruomenės Delhi skyr. pirmininkas Jonas Lukšys ir Kan. Liet. Kat. Moterų Draugijos Delhi skyriaus vardu Danutė Norkienė. Pasveikinimus raštu atsiuntė K.L. Kat. Mot. D-jos centro valdybos pirm. dr. O. Gustainienė, K. Liet. Bendruomenės centro v-bos pirm. A.S. Pacevičius, Ontario premjeras W. Davis, Kanados buv. ministeris pirmininkas J. Turner.

Augalus jau senovėje žmonės vartojo įvairiose srityse, kaip pvz. Lietuvoje Velykoms kiaušinius dažydavo svogūnų lukštais rudai, žalsvai dažydavo beržų lapais, o mėlynai cikorių lapais. Maistui augalus vartoja kaip rūgštynes sriuboms, bulves, daržoves bendram maistui. Čia aš liesiu vaistinius augalus, kurie senovėje buvo vienintelė gydomoji priemonė. Savo reikšmės nenustojo ir dabar, tik jie vartojami daugiausia koncentruotose formose: alkaloidų, eterinių aliejų, glikozidų ir kt. Čia liesiu grynai pačius vaistinius augalus, naudojamus naminio gydymo praktikoje.

ALIJOŠIUS. LOT. ALOE ARBORESCENS. ANGL. ALOES. Jį Lietuvoje nuo senovės vartojo gydymui, ir visi jį pažįsta. Jis priklauso lelijinių šeimai, ir daug kas jį namuose augina. Alijošiaus lapai sultingai, viršutinė dalis įgaubta, lapais apaugęs stiebas visada žaliuoja. Veikianti pradai yra alio — emodinas 1.7% glikozidas, gleivės, monožė ir kitos neištirtos dalys. Gydymui vartoja apatinius ir vidurinius lapus, turinčius apie 15 cm. ilgio. Jo sultys turi prieš bakterijas veikiančių pradų ir vartojama prie žaizdų, egzemų bei saulės nudegimo, vabzdžių įgėlimo. Lapų sulčių mišinys su medumi vartojamas apetito žadinimui, virškinimo trakto gydymui, didelės dozės veikia vidurius liuosuojančiai. Nepatartina jį vartoti į vidų neščioms moterims. Išdžiovintose jo lapų sultys vad. saburas. Išoriniai vartoti šviežias sultis.

PAPRASTAS APYNYŠ. ANGL. HOPS. LOT. HUMULUS LUPULUS. Tai lietuviams gerai pažįstamas daugiamečiai, vijoklinis augalas, vartojamas ir alaus gamyboje. Auga soduose, miškuose, krūmuose. Vartoja gelsvai žalius žiedus — spurgus, kankorėžio pavidalo. Veikiantieji pradai — lupulinas, kurio yra apie 10% žieduose. Lupulinas yra dervų grupės kartaus skonio, dar yra apie 5% eterinio aliejaus, rauginių ir mineralinių medžiagų bei kitų. Gydymui vartoti kultūrinę veislę. Apynių spurgų arbata vartojama nuo nemiegos, veikia nervus raminančiai, virškinimo pagerinimui, šlapimo varymui, skausmui raminti. Vengti vartoti per didelės dozės, nes neigiamai veikia į inkstus ir nervus.

PAPRASTA AVIETĖ, ANGL. RASBERRY RED. LOT. RUBUS IDEAUS. Jos uogas visi lietuviai žino, nes Lietuvoje buvo pilni miškai. Uogose yra apie 5% cukraus, 1.5% organinių rūgščių, daug vitaminų, mineralų, eterinių aliejų, rauginių medžiagų ir kitų. Gerai jas naudoti šviežias, bet gerai ir džiovintas žiemą, pavasarį ar rudenį. Var-

toja jų arbatą nuo persalimo, slogos, bronchito, šlapumo ligų, prakaito varymui, virškinimo traktui gerinti. Galima vartoti ir jų lapus. Avietės turi antibakteriologinį veikimą ir tinka burnos bei gerklės skalavimui.

PAPRASTAS AŽUOLAS, ANGL. OAK. LOT. QUERCUS ROBUR. Jį visi žino. Vaistams vartoja žievę ir prinokusias giles. Žievė imama nuo plonų, apie 9 cm. storio šakų pavasarį prieš išsilapojančią. Žievėje yra 15% rauginių medžiagų, 6% pektino, apie 9% mineralų ir daug kitų, o gilėse yra apie 37% krakmolo, daug rauginių medžių, riebalų, baltymų, mineralų. Ažuolo žievės arbatą vartoja burnos ir virškinimo trakto gleivinei plėvelei gydyti, kraujavimui sulaukyti, viduriavimui sulaukyti — veikia sutraukiančiai. Galvą plauti nuo pleiskanų, prakaituojančiomis kojom plauti. Vietoje žievės galima vartoti ir giles. Giles galima vartoti ir kaip maistą kavos vietoje.

BRUKNĖ. LOT. VITIS IDAEA. Viržinių šeimos, visada žaliuojantis krūminis augalas. Lietuvoje raistuose auga ir plačiai žinomas. Uogos raudonos, žirmo dydžio, sultingos. Uogose yra cukraus, organinių rūgščių, kaip citrininės, obuolinės, acto, oksalio ir kitų. Jose yra daug vitaminų ir mineralų. Vartojama uogos prinokusios arba lapai, nuskinti pavasarį. Uogas vartoti prie vitaminų stokos. Bruknių lapų arbatą gerti šlapumo varymui prie inkstų ligų, tulžies akmenų, reumato, skrandžio anacidinio uždegimo.

VALGOMAS ČESNAKAS. ANGL. GARLIC. LOT. ALLIUM SATIVA. Jis priklauso lelijinių augalų šeimai. Auginamas kaip daržovė. Česnakas turi apie 1.5% eterinių aliejų susidedančių iš daugelio sieros junginių, ir turi antiseptinį ir bakteriostatinį veikimą. Taipgi turi įvairių rūgščių, azotinių junginių, vitaminų C ir B grupės. Be to, jame yra jodo, karatino. Turi stiprų kvapą. Jeigu pasirodys su kuo susitikti, tai nevartok česnako 12 val. Jau senovėje česnaką vartojo maisto konservavimui ir prieskoniams. Švieži česnakai vartojami prie kraujo indų ligų, storiųjų žarnų susirgimų. Jis didina virškinamo trakto sekreciją, didina apetitą. Išorai vartoja pūliuotų žaizdų gydymui. Į vidų teigiamai veikia prie šlapumo ligų. Svogūnai turi irgi panašių gydomųjų junginių, tik žymiai mažiau. Česnakas vartojamas gydymui, kaip maistas — valgymui.

GELTONASIS GENCIJONAS. ANGL. GENTIAN. LOT. GENTIANA LUTEA. Jo Lietuvoje nebuvo, kultivuojant galima užauginti. Vaistams vartoja šaknistiebj su šaknimis. Jis turi daug karčiųjų glikozidų, rauginių medžių, pektino, eterinių aliejų, vitaminų ir kitų. Jį vartoja virškinimui, apetitui žadinti, nuo dujų viduriuose, mažakraujystei skatina kraujo gamybą, tulžies išskyrimui, nervus ramina. Perkant prašyti "radix gentianae".

PAPRASTAS KMYNAS. LOT. CARUM CARVI. Lietuviams gerai žinomas augalas, kurio sėklas deda į duoną, sūrį, kaip prieskonį. Jis turi ir gydomos galios, nes jame yra apie 5% eterinių aliejų, kur svarbiausi — karvonas, limonenas. Tai galima užuosti iš jo specifinio kvapo. Juose yra baltyminių, riebalinių medžiagų, mineralų, vitaminų ir kt. Jų arbatą vartoja prie skrandžio ligų bei skausmų, stiprina virškinimą ir peristaltiką bei žadina sekreciją. Žarnyne mažina puvimą ir rūgimą, o jų eterinį aliejų naudoja pagerinimui kitų vaistų skoniu. Maiste vartoja kaip prieskonius, o taipgi ir gėralamas.

Visas suminėtas vaistažoles vartoti nuovirų — arbatos forma, išskyrus česnakus bei svogūnus, kuriuos vartoti kaip maistą. Nuoviras, arba arbatą, daryti sekančiai: paimk be kaupo šaukštą vaistažolių, įpilk į vekavimo indą ir užpilk verdančio vandens pusę litro (500 ml.). Užsuk dangtelį ir ataušus 3 kartus per dieną išgerk. Taip daryk kasdien šviežiai. Vartok 2 sav., paskui 2 savaites pertrauk, o vėliau taip pakartok. Tų pačių vaistažolių ilgai nevartok.

JONAS PRUNSKIS,
DIPLOMUOTAS CHEMIKAS

• Madų ir grožio pasaulis

Plaukų priežiūros naujienos

L'oriel kosmetikos firma, norėdama pagerinti plaukų purškimą, surado naują produktą muso (mousse) pavidale, kuris yra panašus į skutimo kremą. Musas yra išspaudžiamas iš plastikinio buteliuko į drėgnus plaukus ir gerai įsukuoja. Tada plaukai yra susukami, išdžiovinami ir stilingai sušukuojami. Musas atsirado apie 1980 metų su trumpesnėmis šukuosenomis, kurias yra sunkiau stilingai sudėti ir išlaikyti. Jų yra daug ir įvairių rūšių: normaliems plaukams, ploniems plaukams, su pridėtais vitaminais ir be jų, ir t.t. Muso vartotojų skaičius didėja, ir kirpyklos

džiaugiasi geru uždarbiu. Vartotojai yra įsitikinę, kad plaukai atrodo gražesni, pilnesni ir lengviau sutvarkomi. Kiti mano, kad tai yra išpūsta reklama ir naudojant musą ant plaukų atsiranda nuosėdos, o šukuosenos greit išįsta.

* * *

Popietinė suknelė

Sportinė apranga

Naminės gamybos odos tepalai

Namuose gaminti kosmetikos produktai yra sveikesni, nes juose nėra įvairių nereikalingų chemikalų. Todėl jie trumpiau išsilaiko. Geriausia juos gaminti mažais kiekiais ir laikyti šaldytuve. Kiekviena oda reikalinga skirtingos priežiūros, skirtingų mišinių, todėl darant mišinius, reikia pritaikyti pagal savo reikalavimus. Mišiniams reikalingus priedus galima gauti vaistinėse ir sveikatos produktų parduotuvėse (health food stores), bet daugiausia jų yra mūsų kasdieninėje aplinkoje: darže, virtuvėje, šaldytuve.

Braškių tepalas

¼ p. šviežių arba šaldytų braškių sunkos,
1 štl. lanolino,
1 štl. maltų avižinių dribsnių (oatmeal).

Inde užvirinti vandenį, į jį įstatyti kitą indelį, kuriame išleisti lanoliną, įmaišyti avižinius miltelius ir gerai išmaišyti. Kai masė bus lygi, supilti braškių sunką ir gerai išplakti. Patepti veidą ir už poros valandų nuplauti.

Žalių salotų kremas

1 p. žalių salotų, gerai sukapotų,

* *

- ½ p. lanolino,
2 lašai dėl kvapo rožių
geranijų aliejaus (rose geranium oil)
gali būti ir kiti kvapai,

Lanoliną šildyti ant lengvos ugnies mažame indelyje. Kai išsileis, sudėti kapotas žalias salotas ir šildant gerai išplakti, kad pasidarytų lygi masė. Nuimtinu ugnies, persunkti, sudėti kvapus ir gerai išmaišyti.

Medaus kaukė

- 1 št. medaus,
1 kiaušinio trynys,
1 št. alyvuogių aliejaus.

Kiaušinį įplakti į aliejų. Sudėti medų ir vėl išplakti. Ištepiti veidą, palaikyti 15 min. ir nuplauti.

Majonezo kaukė

- 1 kiaušinis,
½ št. jūros druskos,
2 št. citinos sunkos,
1 p. alyvuogių aliejaus.

Pusę aliejaus plakti su kitais priedais, kol pasidarys tiršta masė. Supilti likusį aliejų ir gerai išmaišyti. Ištepiti veidą ir laikyti nuo 15 iki 30 min., tada nuplauti. Tepalą laikyti šaldytuve.

Madinga skrybėlė

Sportinė suknelė

Kambarių vėdinimas

Šiais laikais daug kur pradeda pirmauti centriniai kontroliuojamos šildymo, šaldymo vėdinimo sistemos. Patalpose langų nebegalima atidarinėti. Ypatingai padėtis pablogėjo, kada norint taupyti kurą, buvo sumažintas gryo oro padavimas į ventiliavimo sistemą. Daugiausia tai pajuto dirbantieji dideliuose pastatuose, kur buvo cirkuliuojamas vis tas pats, kad ir pravalytas oras. Visi pradėjo skųstis įvairiais negalavimais: galvos skausmais, kosėjimu, čiaudėjimu, nosies varvėjimu, akių niežėjimu ir t.t. Pagaliau į tokius nusiskundimus buvo pradėta kreipti daugiau dėmesio ir į pastatus per ventiliacijas paduoti daugiau gryo oro. Mažuose gyvenamuose namuose padėtis nėra tokia bloga, nes jei langai neatsidaro, visada galima pravėdinti atidarius duris. Svarbiausias kambarys, kur langai turėtų būti atidaryti, yra miegamasis, kuris turėtų būti gerai vėdinamas rytais ir vakarais. Jei sveikata leidžia, geriausia yra miegoti prie atdarytų langų. Aišku, daug priklauso nuo aplinkos klimato. Daugumo namų yra tokių, kur langai normaliai atsidaro ir kur vėdinimas yra "ne madoje". Sunku suprasti, kad yra aklinai užkaišomi visi langų plyšeliai ne tik žiemos metu, bet ir vasarą. Bijoma visokių vėjų bei skersvėjų ir gyvenama nevėdinuose kambariuose. Grynas oras yra reikalingas mūsų sveikatai, todėl reikia stengtis, kad gyvenamos patalpos būtų gerai vėdinamos.

Naminės gamybos šampūnas

Užteršta aplinka ir įvairūs chemikalai kosmetikos produktuose sukelia nereikalingas alergijas ir net ligas. Kas turi jautrią odą, gali šampūną pasigaminti namuose. Plaukų plovimui tinka šilto vandens ir kepimo sodos skiedinys, kuris plaukus pakankamai apšvarina (4 p. vandens — 1 št. sodos).

Muilavimui paruošti sekančią mišinį:

- 1 št. skysto kastilijos muilo
(castile soap),
4 št. kastilijos muilo druožlių,
2 št. kvapnių žolių: mėtų,
rozmarino ir kt.,
1 apelsino žievė,
1 p. vandens.

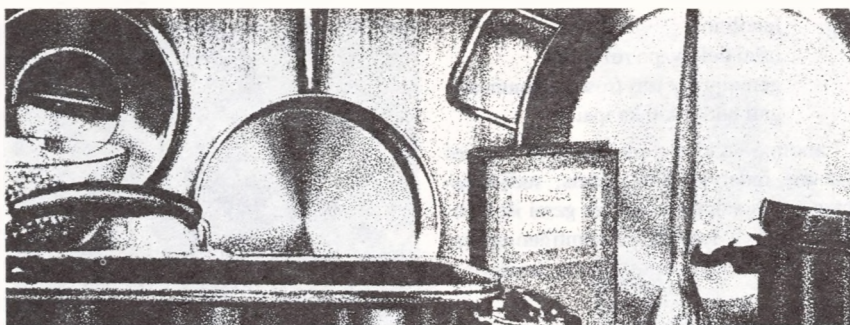
Užvirinti vandenį, sudėti kvapnias žoles (pagal skonį), apelsino žievę, uždengti indą ir lengvai troškinti 15 min. Perkošti ir į vandenį sudėti skystą ir druožlių muilą. Gerai išmaišyti ir supilti į buteliuką.

Vyriški siluetai

• Šeimininkų kampelis

Veda L. MURAUSKIENĖ

Karalienės meniu

Anglijos karalienė Kanados vizito metu buvo vaišinama įvairių tautų valgiais. Manitosbos provincijoje šią privilegiją turėjo ukrainiečiai. Pietų meniu sudarė: plonai piaustytos ukrainietiškos dešrelės, rūkytas liežuvis, „pirižki“ — varškė, grybais ir kepenų paštetu kimštos bandelės, agurkai kimšti varške, maži pomidorėliai kimšti kumpiu, marinuotos vyšnios, „pampuški“ — slyvomis ir riešutais kimštos spurgos, „trubki“ — saldūs kepsniai, pripildyti migdolų kremu. Karalienės užkandžiai visada būna paprasti ir lengvi: Pvz. Windsore pietums buvo servuojama: porų ir bulvių sriuba. ½ p. sviesto, 4 porų tik balta dalis, 5 vidutinės bulvės, 4 p. vištienos buljono, 2 p. lengvos grietinės, druskos, kapotų smulkiųjų laiškų. Inde išleisti sviestą, sudėti nuplautų ir supiaustytų porų baltąsias dalis. Troškinti kol suminkštės (neparuduos). Sudėti nuluptas ir supiaustytas bulves, supilti vištienos buljoną, sumažinti ugnį ir lengvai virinti apie 20 min. Kai bulvės suminkštės, viską kiek atvėsinti ir gerai sumalti blenderyje. Palengva ir gerai pašildyti. Pagal reikalą pridėti druskos. Supilti grietinėle. Servuoti šiltuose sriubos indeliuose arba puodeliuose. Ant viršaus pabarstyti truputį kapotų smulkiųjų laiškų.

Sluogsniuotas tortas

- ¼ sv. sviesto,
- 3 kiaušiniai,
- ½ p. cukraus,
- 1 p. pieno,
- 2 št. kakavos arba šokolado miltelių,
- 1 pk. kepimo miltelių,
- 1 sv. miltų.

Sviestą išsukti iki baltumo. Sudėti kiaušinių trynius, cukrų ir gerai ištrinti. Sudėti persijotus miltus su kepimo milteliais, supilti pieną ir gerai išmaišyti. Kiaušinių baltymus išplakti ir lengvai įmaišyti į tešlą. Tešlą padalinti į dvi lygias dalis. Į vieną dalį sudėti kakavos miltelius ir išmaišyti. Iš abiejų tešlų iškepti po 3

skritulius. Maišant šviesius ir tamsius sluogsnius perpti kremu. Galima įmaišyti ir mėgiamos uogienės. Kremu aptepti šonus ir paviršių. Kremas: 2 p. pieno, 2 št. cukraus, 2 št. krakmolo, 1 kiaušinis, 1 pk. vanilinio cukraus, plakamos grietinės. Krakmolą išleisti, kiaušinį išplakti, sumaišyti su visais kitais produktais ir maišant užvirinti ant lengvos ugnies. Kai kremas atšals, tada sumaišyti su išplakta grietinėle ir ištepti tortą.

Veršiena meksikietiškae padaže

- 2 p. kapotų pomidorų,
- 1 svogūnas,
- 1 česnako skiltelė,
- 1 p. džiovintų sėlių,
- 1 žalias pipiras,
- ½ štl. oregano,
- 1 štl. druskos,
- ½ p. sviesto,
- ½ p. tarkuoto sūrio,
- druskos, pipirų
- prieskonių pagal skonį (čili ir kitų),
- 4 veršienos mėsos gabalai,
- 2 kiaušiniai,

Veršieną pamirkyti plaktuose kiaušiniuose. Džiūvėsėlius sumaišyti su pipirais ir druska, ir juose gerai išvolioti veršieną. Pakepinti svieste, kad gražiai paruduočiau. Mėsą sudėti į riebaluotą kepimo indą. Visus kitus priedus sukapoti ir sumalti blenderyje, užpilti ant mėsos, ant viršaus pabarstyti tarkuotą sūrį. Kepti prie 350° apie 30 min.

Pyragas su uogiene

- 1 ¾ p. miltų,
- 1 štl. kepimo miltelių,
- 4 kiaušiniai (kambario temperatūros),
- ¾ p. cukraus,
- 1 štl. citrinos žievelės,
- 1 štl. citrinos sunkos,
- 1 p. uogienės (braškių, aviečių, mėlynių),
- cukraus pudros.

Inde labai gerai išplakti kiaušinius. Plakant sudėti cukrų, tarkuotą citrinos žievelę ir sunką. Miltus su kepimo milteliais persijoti ir sumaišyti su išplaktais kiaušiniais. Kepimo formą patepti sviestu ir iškloti vaškinio popierium. Paruoštą tešlą supilti į formą ir kepti prie 350° apie 30 min. Kiek atvėsinti, išversti ant grotelių, nuimti popierių ir atšaldyti. Perpiauti pusiau ir gerai ištepti uogiene. Uždėti antrą pusę ir viršų pabarstyti cukraus pudra.

Linzo tortas

- ½ sv. miltų,
- ½ sv. smulkiai kapotų migdolų,
- ½ sv. cukraus,
- ½ sv. sviesto,
- ½ štl. cinamono miltelių,
- 2 št. romo,
- 1 št. kakavos,
- 2 kiaušiniai,
- ½ citrinos tarkuotos žievelės,
- truputį gvazdikėlių miltelių,
- uogienės arba marmelado,
- kiaušinio trynys patepimui.

Miltus sukapoti su sviestu ir įmaišyti visus kitus priedus. Suvynioti į vaškinį popierių ir palaikyti 2 val. šaldytuve. Torto formą patepti sviestu ir sudėti ¾ tešlos. Paviršių patepti marmeladu. Iš likusios tešlos suvolioti lazdeles ir ant torto viršaus uždėti groteles. Paviršių patepti kiaušinio tryniu. Kepti prie 350° apie valandą, kad gražiai pagelstų.

Šaltas krienų padažas

- 3 št. tarkuotų krienų,
- 2 kiaušinio tryniai,
- ½ p. rūgščios grietinės,
- druskos.

Krienus gerai ištrinti su tryniais, sumaišyti su grietine ir druska. Tinka prie šaltų mėsų ir žalių salotų.

Baklažano apkepapas

- 1 dėž. pomidorų padažo (tomato sauce),

- 1 štl. oregano,
- 1 štl. baziliko,
- 1 baklažanas (egg plant),
- 2 kiaušiniai,
- 1 sv. virtos ar keptos jautienos,
- ½ p. džiovėsėlių,
- 1 p. tarkuoto sūrio,
- “Mozarelos” sūrio riekelį.

Pomidorų padažą pavirinti su prieskoniais. Baklažaną nulupti, supiaustyti šmoteliais ir gerai pakepinti aliejuje. Kiaušinius išplakti ir sumaišyti su atvėsintu pomidorų padažu. Mėsą supiaustyti mažais šmoteliais. Viską sumaišyti. Tarkuotą sūrį sumaišyti su džiovėsėliais ir padalinti į dvi dalis. Kepimo indą patepti riebalais, sudėti dalimis: ½ mėsos mišinio, ½ sūrio mišinio, ½ mėsos mišinio, ½ sūrio mišinio ir ½ mėsos mišinio. Ant viršaus uždėti sūrio riekes. Kepti prie 350° apie 45 min. Vietoje baklažano galima vartoti ir kitas daržoves.

Pakepinti burokėliai

Virti burokėliai supiaustomi riekelėmis, pamirkomi plakame kiaušinyje, pavolijami džiovėsėliuose ir pakepinami aliejuje. Tinka prie mėsų.

Meduoliniai ketvirtainiai

- 4 kiaušiniai,
- 1 p. medaus,
- 1 ½ p. miltų,
- 1 štl. kepimo miltelių, truputį druskos,
- 1 p. kapotų riešutų (walnuts),
- 1 p. kapotų džiovintų slyvų,
- 2 štl. vanilės ekstrakto,
- 1 p. cukraus pudros.

Kiaušinius išplakti inde iki baltumo ir kai pradės putoti plakant sudėti medų. Dar paplakti ir įmaišyti persijotus miltus kartu su kepimo milteliais ir druska, vėl gerai išplakti. Įmaišyti kapotus riešutus, slyvas ir vanilę. Išmaišytą teslą sudėti į ketvirtainę, riebaluotą kepimo formą. Tesla turi būti nestoresnė kaip ¼". Kepti prie 350° apie pusvalandį. Išėmus iš krosnies truputį atvėsinti, supiaustyti ketvirtainiais gabalėliais ir dar šiltus pavolioti cukraus pudroje. Norint ilgiau išlaikyti reikia įvynioti į aluminijaus popierių ir laikyti gerai uždaroje dėžutėje.

Obuolių meringas

- 6 dideli kepimo obuoliai,
- ½ p. serbentų drebučių,
- 4 kiaušinio baltymai,
- 1 ½ p. cukraus pudros,
- 1 štl. vanilės ekstrakto,
- sviesto.

Obuolius nulupti ir išimti sėklalidžius. Sudėti į platesnį puodą, užpilti vandeniu, kad padengtų ir užvirinti. Virinti tol, kol obuoliai truputį suminkštės. Išimti iš puodo, kiek atvėsinti ir nusausti. Stiklinį kepimo indą patepti sviestu, sudėti obuolius ir į kiekvieną obuolį įdėti po šaukštą serbentų drebučių. Kiaušinių baltymus gerai išplakti. Plakant po truputį sudėti cukraus pudrą ir sulašinti vanilę. Dar kiek paplakti. Naudojant plātų peilį kiekvieną obuolį aptepti šia mase ir dar ant viršaus uždėti po gerą šaukštą. Kepimo indą įdėti į krosnį ir prie 350° palaikyti apie 5 min. arba kol baltymas kiek pagels. Servuoti karštus.

Migdoliniai trikampiai

- ½ p. sviesto,
- 1 p. cukraus,
- 6 štl. plakamos grietinėlės,
- 3 kiaušiniai,
- 2 p. miltų,
- truputį druskos,
- kapotų migdolų.

Cukrų gerai ištrinti su sviestu, įplakti 2 kiaušinius ir grietinėlę. Išplakti su plaktuvu,

kad masė būtų lygi ir lengva. Sudėti persijotus miltus su druska ir gerai išmaišyti. Suvynioti į vaškinį popierių ir per naktį palaikyti šaldytuve. Kitą dieną iškočioti ant miltuotos lentos (¼" storumo), patepti išplaktu kiaušiniu, pabarstyti kapotais migdolais ir kepti prie 375° apie 10 minučių.

Cinamono lazdelės

- ½ p. sviesto arba margarino,
- ¾ p. cukraus,
- 2 kiaušiniai,
- 2 štl. pieno,
- 1 p. miltų,
- ½ p. rudo cukraus,
- 2 štl. cinamono miltelių,
- truputį druskos.

Sviestą ištrinti su ¼ p. cukraus. Sudėti kiaušinius, pieną ir gerai išplakti. Sudėti persijotus miltus su druska ir išminkyti. Suvynioti į vaškinį popierių ir palaikyti šaldytuve 4 val. Sumaišyti likusį cukrų, rudą cukrų, cinamono miltelius ir pabarstyti ant lentos. Ant jų padėti teslą ir iškočioti ½" storumo. Supiaustyti siauromis ir pailgomis lazdelėmis. Lazdeles susukti. Jei norima, galima dar pabarstyti cukraus. Sudėti į riebaluotą kepimo skardą. Kepti apie 15 min. prie 375°, kol lengvai paruduos.

Riešutų sausainiai

- 1 p. šviesiai rudo cukraus,
- ½ p. sviesto,
- 1 kiaušinis,
- ¼ štl. druskos,
- 1 štl. vanilės,
- ½ p. miltų,
- ½ p. kapotų riešutų.

Inde trinti cukrų su sviestu iki masės pasidarys lengva ir cukrus susijungs su sviestu. Masę plakant įdėti kiaušinį. Gerai išplakus sudėti druską, riešutus, miltus, vanilę ir gerai išmaišyti. Ant sausainių kepimo skardos patiesti storą vaškinį popierių. Įdėti masę šaukštu paliekant ½ inčo tarpus. Kepti prie 325° F apie 12-15 minučių ar kol lengvai paruduos.

Citrininiai sausainiai

- 1 p. margarino (kambario temperatūros) galima naudoti pusiau su sviestu,
- 1 p. cukraus,
- 2 kiaušiniai,
- 1 p. ir 2 štl. miltų,
- ½ štl. vanilės,
- ½ štl. citrinos ekstrakto.

Inde plakti margariną su cukrum kol masė bus lengva. Kiaušinius išplakti atskirai.

Tada įmaišyti į išplaktą margarino masę. Sudėti miltus, vanilę, citrinos ekstraktą ir viską gerai išmaišyti. Riebalais ištepti sausainių kepimo skardą ir šaukštu išdėti masę, paliekant ½ inčo tarpus. Kepti prie 375°F apie 8 minutes, kol pakraščiai truputį paruduos.

Slyvų saldusis

- 5 kiaušinio baltymai,
½ štl. "cream of tartar",
1 p. cukraus,
¾ p. virtų be kaulo slyvų (sukapotų),
¼ p. kapotų riešutų (walnuts),

Kiaušinio baltymus plakti kol pradės tirštėti, tada sudėti "cream of tartar" ir vėl paplakti. Pamažu sudėti cukrų, nuolatos plakant, ir lengvai įmaišyti slyvas su riešutais. Masę sudėti į sviestu išteptą kepimo indą, kurį įstatyti į skardą su karštu vandeniu. Kepti prie 325°F apie 35 minutes. Leisti atvėsti iki kambario temperatūros. Servuoti su plakta grietine arba užpilti vaisių sirupu į kurį galima įdėti truputį konjako.

Bulvių daržovės

- 4 sv. bulvių,
2 p. pieno,
1 št. riebalų,
druskos, petražolių.

Bulves nulupti, supiaustyti mažais gabalais ir pavirinti vandenyje. Kai bulvės bus pusiau apvirusios, nusunkti vandenį. Ant bulvių užpilti pieną, sudėti riebalus ir druską. Kai bulvės bus minkštos, pabarstyti kapotom petražolėm. Tinka prie šiltų ir šaltų mėsų.

• Atsiųsta paminėti

Lietuvių Bažnyčios — Churches of Lithuania, IV tomas — Panevėžio Vyskupija — **Bronius Kviklys**; architektūros aprašymas — dr. inž. **J. Gimbutas**; **Lietuvių Bibliotekos Leidyklos** Čikagoje leidinys; techn. red. ir men. — **P. Aleksa**; 506 psl., gausiai iliustruotas veikalas; kaina — \$25.00, gaunamas pas knygų platintojus.

Ateitis — lietuvių katalikiško jaunimo žurnalas; vyr. redaktorė — Stasė Petersonienė, 2534 West 40th Street, Chicago, IL 60632, USA; leidėjai — Ateitininkų Federacija; administratorius — J. Polikaitis, 7235 South Sacramento Ave., Chicago IL 60629, U.S.A.; prenumerata metams — \$12.00.

Pasaulio Lietuvis — leidinys bendruomenės minčiai ir gyvenimui; leidėjai — PLB; redaguoja redaktorių kolektyvas, prenumerata metams — \$10.00 redakcijos ir administracijos adresas: Pasaulio lietuvis, 5620 S. Claremont Ave., Chicago, Ill, 60636, U.S.A. Tel. (312) 778-2200.

Švietimo Gairės — lietuviškojo ugdymo leidinys. žurnalas mokyklai ir šeimai; leidėjai JAV LB Švietimo Taryba; redaktorė — Stefanija Stasienė, 18112 Windward Rd., Cleveland, Ohio, U.S.A. 44119; administratorius — Juozas Plačius; 3206 W. 65th Pl., Chicago, Ill., U.S.A. 60629; išeina du kartus per metus, prenumerata \$4.00.

Lietuvių Dienos — mėnesinis lietuvių kultūros ir visuomenės gyvenimo žurnalas, lietuvių ir anglų kalbomis; redaguoja redakcinė kolegija; adresas: 4364 Sunset Blvd., Hollywood, Calif., 90029, U.S.A.; prenumerata metams — \$20.00, Kanadoje — \$25.00

Metmenys — periodinis kultūrinis leidinys; redaktorius — Vytautas Kavolis; administratorė — M. Paškevičienė — 3308 W. 62nd Pl., Chicago, Ill., U.S.A., 60629; keturių numerių prenumerata — \$10.00; leidžia AM&M Publication.

Tėvynės Sargas — politikos ir socialinių mokslų žurnalas; redaktorius — A.J. Kasulaitis, 894 East 223-rd Street, Euclid, Ohio 44123, U.S.A.; administracija: A. Viliušis, 4050 S. Campbell Ave., Chicago, Ill. 60632, U.S.A.; vieno numerio kaina — \$4.00.

Naujoji Viltis — LSTK Neo-Lituania ir Amerikos Lietuvių Tautinė Sąjunga; redaguoja — A. Laikūnas, B. Nemickas, V. Valiukėnas; administratorius — B. Kaskaitis, 935 Beverly Rd. Cleveland Hts. Ohio 44121 U.S.A.; vieno numerio kaina — \$4.00.

ŠVENČIŲ PROGA DOVANOKITE

KNYGA IR "MOTERĮ"

Chronicle of the Catholic Church in Lithuania; Published by the Lithuanian Roman Catholic Priests' League of America; 351 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207, U.S.A.

Lituanus — Lithuanian quarterly — kultūros mokslo žurnalas anglų kalba; redaguoja A. Klimas, T. Remeikis, B. Vaškelis; prenumerata metams \$10.00; adresas: Lituanus - 6621 S. Troy, Chicago, Ill., U.S.A.

Skautų Aidas — Lietuvių Skautų S-gos leidinys jaunimui, redaktorius — A. Saulaitis, S.J.; adresas — 2345 West 56 Street, Chicago, Ill., U.S.A. 60636; administratorė — M. Jonikienė; adresas — 6346 So. Washtenaw Ave., Chicago, Ill., U.S.A. 60629; prenumerata metams — \$5.00.

Technikos Žodis — A.L. Inžinierių ir Architektų S-gos leidinys; redaguoja kolektyvas; administratorius — A. Brazdžiūnas; 7980 W. 127 St. Palos Park, Ill. 60464, U.S.A.; prenumerata metams \$6.00.

Šaltinis — tikišinės ir tautinės minties žurnalas; leidžia — Šv. Kazimiero Sąjunga ir Tėvai marijonai; redaguoja k. S. Matulis, MIC. Metinė prenumerata — \$6.00, adresas: 16 Hound Rd., West Bridgeford, Nottingham NG2 6AH, England.

Seleziečių Balsas — leidžia Lietuviai Seleziečiai; redaguoja — k. M. Burba, S.D.B.; redakcijos adresas — Lituani Don Bosco, Via Colonna 2, 00044 Frascati (Roma) — Italia.

Laiskai Lietuviams — Tėvų jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas; redaktorius J. Vaišnys, SJ; adresas — 2345 West 56th Street, Chicago, Ill. 60636, U.S.A.; prenumerata metams — \$8.00

Moterų Dirva — L.R.K. Moterų Sąjungos leidinys; redaktorė — Mrs. Dale Murray; prenumerata metams — \$5.00 Amerikoje, kitur — \$6.00. Adresas — 3005 N. 124th St., Brookfield, Wis. 53005, U.S.A.

Eglutė — iliustruotas vaikų žurnalas; redaguoja ir leidžia N.P.M. Seserys, Putname; išeina kas mėnesį, metinė prenumerata \$7.00; adresas: Eglutė — Immaculate Conception Convent, Putnam, Conn., U.S.A., 06260.

Krivulė — leidžia Vakarų Europos Lietuvių Sielovada; redaguoja — k. P. Celiešius; adresas — Kirchenstr. 5, 8939 Bad Woerishofen, W. Germany.

ŽURNALUI AUKOJO

\$100.00 - Didžiulienė A. Colombia BOGOTA., L. Kat. Moterų Dr-ja, Delhi, Ont., \$30.00 — Sipavičienė L. Campbell, Australia, \$20.00 — Daunienė D. Ottawa, Ont., Fidlerienė D. Deep River, Ont., Valienė J. Hebron, Conn., \$15.00 — Gylienė A. Plymptia, Wash., \$7.00 — Budzinauskienė A. Waterbury, Conn., \$6.00 — Žebertavičienė S. Paslin, N.J., \$10.00 — Gimiuvienė B. Allen Park, Mich., Jančiukienė B. Winnipeg, Mann., Paketūrienė J. West Lorn, Ont., Pocienė A. Watchung, N.J., Šimkienė O. Willow Springs, Ill., Žilvytienė A. Mount Hope, Ont., \$5.00 — Adomaitienė M. La Salle, Que., Balienė S. Dearborn, Mich., Beržinienė T. Cicero, Ill., Danienė O. Naperville, Ill., Genčiuvienė M. Toronto, Ont., Giedrūnienė O., Tecumseth, Ont., Genčiuvienė M. Toronto, Ont., Juzumienė M. Toronto, Ont., Krasauskienė E. Pasadena, Calif., Leverienė V. Toronto, Ont., Stalioraitienė B., Toronto, Ont., Stravinskienė S. Weston, Ont., Šulcienė A. Weston, Ont., Vilkienė V. Sun City, Calif., \$3.00 — Mikėlienienė V. Islington, Ont., Vanagienė K., Vancouver, B.C., \$2.00 — Bagdanavičienė E. Mason, Ind., Balienė B. Chicago, Ill., Gruzdienė V. Euclid, Ohio, Klierienė J. Euclid, Ohio, Maleta A. Chicago, Ill., Petrulienė S. Toronto, Ont., Plenienė S. Oak Lawn, Ill., Renkauskienė T. Toronto, Ont., Stanaitienė J. Hamilton, Ont., Stanakaitienė J. Hamilton, Ont., Staškienė J. Yonkers, N.Y., Tumosiėnė S. Toronto, Ont., Urbienė A. Munster, Ind., \$1.00 — Purlulienė E. St. Petersburg, Fla., Eičiuvienė S. Heidelberg, Australia, Eikinienė O. Brockton, Mass.

GARBĖS PRENUMERATOS

Adomaitienė M., La Salle, Que., Agurkienė J., Omaha, Nebr., Aleksienė., Waterbury, Conn., Ališauskienė K., Toronto, Ont., Ambrazaitienė G., Kalmazoo, Mich., Arštikiėnė M., Riverside, Ill., Agaitienė Z., Delhi, Ont., Augienienė V., Toronto, Ont., Aušrotienė A., London, Ont., Bakaitienė O., Chicago, Ill., Balienė S., Dearborn, Mich., Balsienė G., Los Angeles, Calif., Beigienė S., Chicago, Ill., Balsienė G., Los Angeles, Calif., Bariėnė R., Bridgeport, Conn., Barkauskienė A. McHenry, Ill., Barmienė V., Los Angeles, Calif., Beržinienė T., Cicero, Ill., Barmuvienė V., Los Angeles, Calif., B.,

Levičienė E., Hamilton, Ont. (2 m.), Blinstrubienė E., Oak Lawn, Ill., Briedienė J., Bloomfield, Mich., Butkienė V., (2 m.), Butkienė P. London, Ont., Čepukienė B. Pickering, Ont., Cibienė A., Vista, Calif., Čižkienė E., Toronto, Ont., Eidukonienė A. Tucson, Arz., Dailydienė V. Mississauga Ont., (2 m.), Danienė O. Naperville, Ill., Daunienė D., Ottawa, Ont., Rev. Daksnyš, A., Vokietija, Donohue E. Union, N.J., Drešerienė G. Gulfport, Fla., Dūdienė R., Oak Lawn, Hill., Dulskienė A., Cocoa Beach, Fla. Dunderienė V. (2 m.) Islington, Ont., Dzikiėnė D., Hartford, Conn., Galeckienė E., Eden, Ont., Galiauskienė E., Toronto, Ont., Garbauskienė K., N.Y., Genčiuvienė M., Toronto, Ont., Goedriūnienė O., Tecumseth, Ont., Giriuvienė B., Allen Park, Mich. (2 m.), Grebliūnienė M. Colorado Springs, Colo., Grybienė S., Deer Park, Australia, Gylienė A. Waterbury, Conn., Gylienė B., Olympia. Wash., Gylienė A., Olympia, Wash., Grybienė S., Toronto, Ont., Gurenienė M. Hayward, Wisc. (2 m.), Jančiukienė B., Winnipeg, Man., Janukaitienė V., Detroit, Mich., Januškienė A. Milton, Mass., Jodinskienė E., Detroit, Mich., Jokšienė P. London, Ont., Jonygienė A. Meriden, Conn., Juodaitienė I., Holden, Mass., Juodienėnė B., Cleveland, Ohio, Jupdvalkienė O., Chicago, Ill., Juozapavičienė B., St. Petersburg, Fla., Juškienė G., St. Petersburg, Fla., Juzumienė M., Toronto, Ont., Karaliūnienė A., Cicero, Ill., Kardokienė P., Baltimore, Md., Kasakaitienė A., Chicago, Ill., Keršulienė E., El Paso Tx., Kikilienė L., (2 m.), Kenosha, Wisc., Kizevičienė K., Cleveland, Ohio, Kleivienė V., St. Petersburg, Fla., Kneženienė S., New Britain, Conn., Krasauskienė E., S. Pasadena, Fla., Kriaučeliūnienė I., Lockport, Ill., Krikščionienė E., Willowdale, Ont., Kronienė E., (2 m.) Dundas, Ont., Kuncienė S., Sioux City, Iowa, Lapienė G., Don Mills, Ont., Laukienė L., (2 m.), Chicago, Ill., Laurinavičienė M., Stayner, Ont., Lenkauskienė M., Pepper Pike, Ohio, Laverienė V., Toronto, Ont., Liaugaudienė E., (2 m.) Parssipany, N.J., Lietuvininkienė S.A., Hickory Hills, Ill., Liūbartienė S. Phoenix, Arz., Lorenz E., Toronto, Ont., Lukienė A., Toronto, Ont., Macevičienė M. Chicago, Ill., Mack, R. Cox-Sockie, N.Y., Masaitienė B., La Mirada, Calif., Masiliūnienė L., So. Boston, Mass., Meškauskienė K., Hamilton, Ont., Mickevičienė B. (2 m.) Chicago, Ill., Mikalojiėnė P. St. Leonard, Que.,

Misiūnienė G., Chicago, Ill., Mockienė L., Rodney, Ont., Morkūnienė I. Toronto, Ont., Motušienė B., Cicero, Ill., Nacevičienė I. (2 m.) Toronto, Ont., Naikauskienė D. (2 m.), Windsor, Ont., Nemanienė M. (2 m.) Chicago, Ill., Noreikienė M., Nesconset, N.J., Norkienė D. Delhi, Ont., Norušienė P. St. Catharines, Ont., Pakalnienė O., Waterbury, Conn., Račkauskienė E., Dorchester, Mass., Paketuriėnė J. West Lorne, Ont., (2 m.) Pačiulytė N., Toronto, Ont., Petrauskienė, Cleveland, Ohio, Patrauskienė M., Hartford, Conn., Petrušaitienė A. Waterloo, Ont., Pinsch A. Milford, N.J., Pleskienė V. St. Petersburg, Fla., Pocienė A. Watchung, N.J., Poviłaitienė J. Omaha, Nebr., Preibienė N. Toronto, Ont., Puleikienė A., Lemont, Ill., Sakienė E., Hamilton, Ont., Šaltienė A., Phelpsston, Ont., Šaltmirienė D., Toronto, Ont., Šapočkinienė J. Islington, Ont., Šarūnienė J. Toronto, Ont., Šėdienė O., Montrose, N.Y., Slaby G., Powers Lake, Wisc., Šileikienė V., Port Orange, Fla., Šileikienė L., Weston, Ont., Šiugždienė A. Edmonton, Alta., Skirmuntienė J., Kanosha, Wisc., Šostakienė O., Detroit, Mich., Stalioraitienė B., Toronto, Ont., Stančikienė Z. Wasaga Beach, Ont., Stankaitienė M., Rockford, Ill., Starkienė P., S. Monika, Calif., Stasiulienė I., Toronto, Ont., Staniškienė P. (2 m.) Baltimore, Md., Stoškienė M., Chicago, Ill., Staškevičienė D., Verdun, Que., Staugaitienė Z., St. Catharines, Ont., Stravinskienė Z., Weston, Ont., Strimaitienė W., Toronto, Ont., Studney, Scarborough, Ont., Stulginskienė L., Toronto, Ont., Sutkienė, A., Homewood, Ill., Tauniwne R., Putnam, Conn., Tėvai Jezuitai, Montreal, Que., Timmerma T., (2 m.) Winnipeg, Man., Turminienė V., Los Angeles, Calif., Tompaupkienė B., Los Angeles, Calif., Ugėnienė M., St. Petersburg Beach, Fla., Vaitienė, Bloomfield Mich., Vaškevičienė A., Toronto, Ont., Venckuvienė S., Toronto, Ont., Vainauskienė Z. (2 m.) Hamilton, Ont., Vaitkūnienė, St. Paul, Alberta, Variakojienė A. St. Petersburg, Fla., Vilkienė V., Sun City, Calif., Vilutienė E., S. Monica, Calif., Vilutienė E., Chicago, Ill., Vindašienė E., Delhi, Ont., Vitkienė A. Stayner, Ont., Vydienė E. Kennebunkport, Maine, Vyšniauskienė E., Eden, Ont., Židonienė B., Riverside, Ill., Žilvytienė A., Mount Hope, Ont., Žolynienė O., Ormond Beach, Fla., Žukauskienė R., TeQuesta, Fla., Žvirgždienė, Z., Olympia, Wash.